

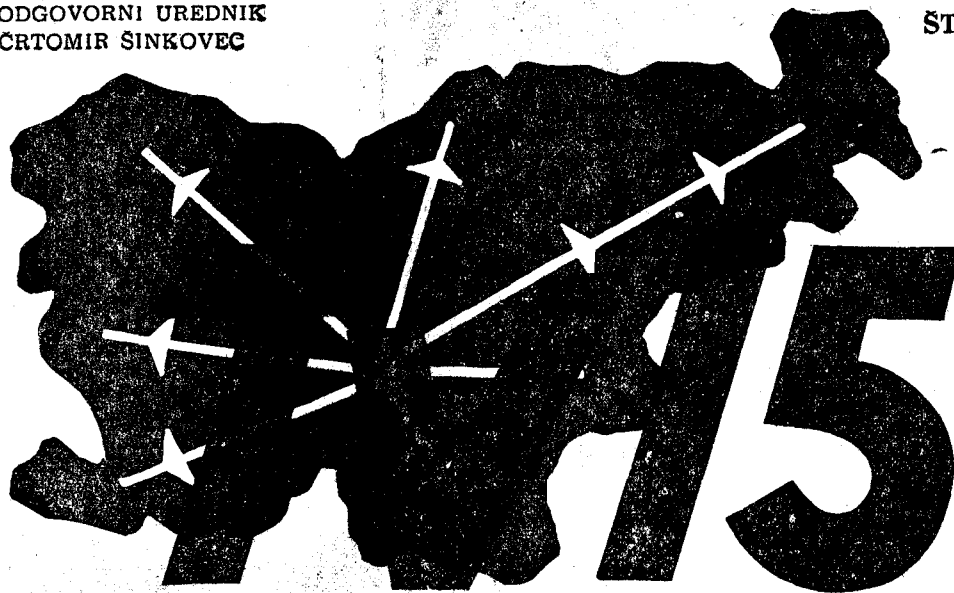
Izdelali so natančen program proslave

Priljubljeni odbor za proslavo 25-letnice ustanovitve glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet in glavnega štaba NOV in POS je na svoji seji 31. V. določil točen datum proslave. Sklenili so, da bo 22. junija dopoldne svečana seja republiškega odbora v Slovenski filharmoniji v Ljubljani. Začela se bo s »Slovensko pesmijo«, ki jo bosta izvajala zbor in orkester filharmonije. Temu bo sledil govor prvega komandanta glavnega poveljstva, sedanjega predsednika ZZB NOV Slovenije Franca Leskoška-Luke. Po njegovem govoru pa bo koncert Slovenske filharmonije.

Istega dne popoldne bo na Polževem piknik, ki se ga bodo udeležili vsi člani nekdanjega glavnega poveljstva in štaba, komandanti in komisariji odredov, brigad, divizij in korpusov. V zvezi s tem intimnim sestankom vseh živih voditeljev naše NOB bo tudi razstava slik iz časov naše štiriletnje borbe proti okupatorjem in njihovim domačim pomagačem. Partizanski invalidski pevski zbor bo zapel nekaj partizanskih pesmi, pa tudi »Igorjeva skupina« bo izvajala kratek program.

Vodstvo RTV Ljubljana bo proslavi te pomembne 25-letnice posvetilo vso pozornost. Izdelali bodo zgodovinsko dokumentarno igrano sestanek ob ustanovitvi glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet in glavnega štaba NOV in POS — v taisti sobi na Vodnikovi 22, kjer se je to dogajalo 22. junija 1941. Od ustanoviteljev so živi še štirje: Edvard Kardelj, Miha Marinko, Franc Leskošek in Aleš Bebler (na ustanovnem sestanku sta bila prisotna tudi pokojna Boris Kidrič in Tone Tomšič), ki bodo v tej sobi obujali spomine na zgodovinski dogodek pred 25

gradivo o ustanovitvi in delovanju glavnega poveljstva in štaba, da bo 25. obletnica dostojno praznovana in končno tudi to, da se po 21 letih ponovno sestanejo vsi tisti, ki so v času NOB bili v tej ali oni obliki povezani z delom glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet in glavnega štaba NOV in POS.

GLASILO ZVEZE ZDROZENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Za objektivno ocenjevanje udeležbe v narodnoosvobodilni borbi

Skrajni rok za uveljavitev pravice do priznanja posebne dobe za udeležence v NOB poteče že letos 31. decembra. Spričo tega ni prav nič čudno, da prejemajo občinske komisije ZZB NOV, ki dajejo mnenja o upravičenosti prosilcev do priznanja te dobe, iz dneva v dan več prijav. Število letos vloženih prijav znaša — skupno z neznatnim ostanom iz lanskega leta — že nad 27.000.

Med tistimi, ki se potegujejo za priznanje posebne dobe, so taki, ki so po vseh predpisih do tega upravičeni; med njimi pa

doseči priznanje naziva borca, čeprav jim po obstoječih predpisih ta pravica ne gre. Seveda so med takimi tudi nekateri,

(udeleženci pred 9. IX. 1943) že okoli 42.000 ljudi in da je tudi precejšnje število takih, ki jim je priznana posebna doba po 9. IX. 1943, se res marsikdo začuden sprašuje, ali nas je bilo res toliko borcev? Prav gotovo, da borcev ni bilo toliko. Vendar je treba upoštevati, da je bilo v okupirani Sloveniji, in to skoraj na vsem njenem področju, politično gibanje v okviru OF že v prvi dobi in še potem ves čas okupacije tako široko in intenzivno, da je praktično zajelo veliko večino našega naroda, izjemno pečice izdajalskih protiljudskih elementov. To gibanje je bilo po zaslugi KP vsepovsod čvrsto organizirano od najnižjih OF odborov po naseljih, podjetjih, uradih, šolah, ulicah, do kvartirnih in okrožnih odborov, vse do IOOF slovenskega naroda. Seveda pa kljub temu ne gre trditi, da so prav vsi, ki jim je uspelo uveljaviti pravico do posebne dobe, bili do tega upravičeni. Prav gotovo jih je vmes nekaj, ki so z neobjektivnimi ali tudi lažnimi izjavami preslepili člane komisije, ki so odločali o njihovi zadevi.

Da se občinske komisije za ugotovitev pokojninske dobe v polni meri zavežajo svoje odgovorne naloge, nam potrjuje dejstvo, da so ob reševanju vlog za priznanje posebne dobe odklonile povprečno 25 odstotkov neupravičenih zadev. Seveda je odstotek odklonjenih vlog pri nekaterih komisijah večji, pri drugih manjši. Ker pa so vse odločbe, ki jih za priznanje posebne dobe izdajo občinske komisije, podvržene reviziji, ki jo opravi republiška komisija za ugotovitev pokojninske dobe, se tako ponovno preveri upravičenost prosilca in verodostojnost izjav priči. Ta komisija res temeljito pregleda vsak posamezni predmet, saj je samo letos razveljavila 18 odstotkov prvostopnih odločb.

Če so torej komisije v Sloveniji odklonile pravico do posebne dobe skupno 43 odstotkom prosilcev, pomeni, da je med udeleženci in sodelavci NOB še vedno precej takih, ki ne vedo, kaj je organizirano aktivno delo za OF in kakšni so predpisi. Ti namreč določajo, da

se priznajo leta v dvojnem številu tistim, ki so bili v oboroženih formacijah NOV, in pa tistim, ki so opravljali za NOV na terenu take naloge, ki se po svojem značaju in težini lahko enačijo s tistimi, ki so jih opravljali borci v oboroženih enotah. Ne moremo namreč predpostavljati, da bi bili vsi tisti, katerih zahtevki so bili zavrnjeni, preračunljivi, ki bi se hoteli okoristiti na račun skupnosti, čeprav je med njimi prav gotovo nekaj takih.

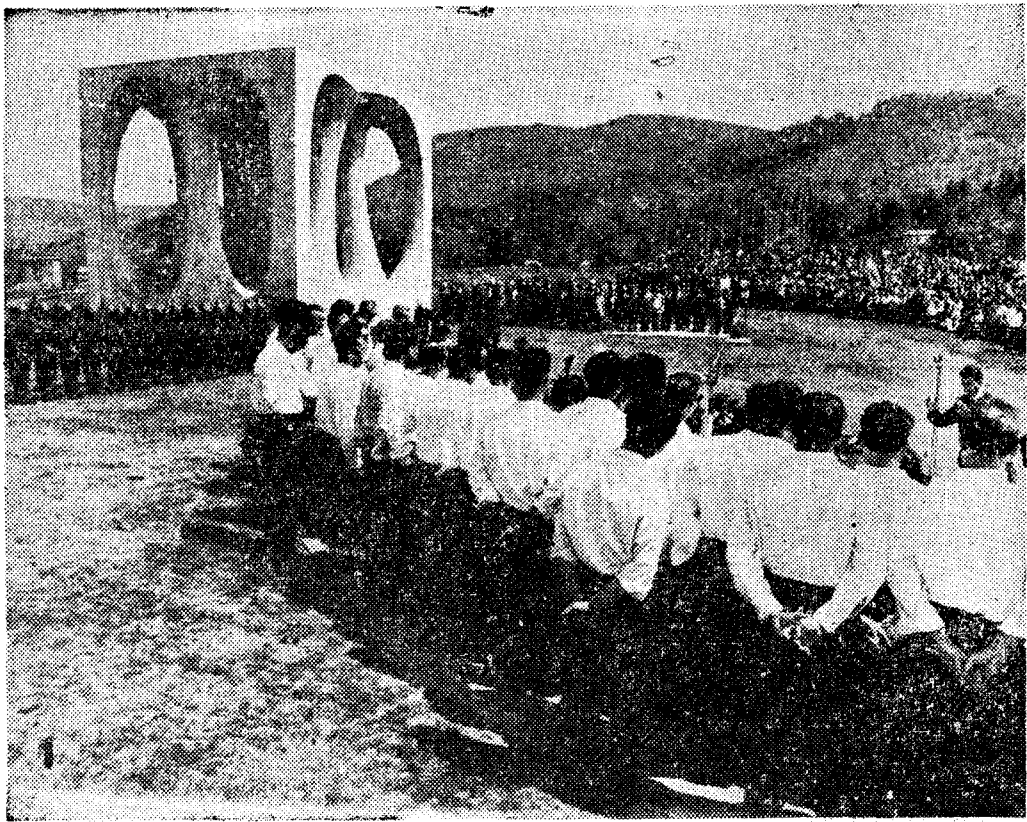
Kljub vsemu temu, kljub rešetu, vestnosti in strogosti vseh komisij pa je le posameznim egoističnim računarnjem uspelo dokopati se do priznanja posebne dobe. Na take primere so opozarjali borci in mnogih letošnjih skupščinah, nanje so opozarjali predsedniki občinskih komisij za vprašanja borcev na svojih posvetovanjih, ki jih je sklicala komisija za vprašanja borcev NOB pri izvršnem svetu SRS. V zadnjem času se ob take primere, v tej ali oni obliki, spodbujata tudi dnevni tisk in televizija. Zato ne gre prezreti določil 184. člena temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju. V njem je namreč rečeno:

»Če zavod za socialno zavarovanje ali kakšen drug organ ali organizacija v mejah svoje pristojnosti na podlagi verodostojnih dokazov ugotovi, da so v delovni knjižici vpisana dejstva o pokojninski dobi neresnična, lahko zahteva, naj se obnovi postopek za njihovo ugotovitev.«

Obnovo postopka je mogoče zahtevati po petih letih od dneva, ko je bila odločba vročena stranki; če je bila odločba izdana pred začetkom uporabe tega zakona, pa v petih letih od začetka njegove uporabe.«

Zvedeli smo, da so že marsikomu razveljavili neupravičeno pridobljeno priznanje in da so več priči, ki so zavestno podajale neresnične izjave, prijavili sodišču. Zato pa: ta dejstva je vsekakor treba upoštevati, če hočemo objektivno ocenjevati udeležbo v NOB za priznanje posebne delovne dobe.

V. M.

V nedeljo, 5. junija je bilo v Ilirski Bistrici v okviru občinskega praznika, ki ga praznujejo v spomin na junijske dni 1942, ko so fašistični zločinci požgali sedem brkinskih vasi, velika proslava 25-letnice začetka ljudske revolucije. Ta dan so zlasti počastili z odkritjem monumentalnega spomenika padlim borcem, borcem prekomorcem, borcem IV. armade, borcem domačinom. Spomenik, ki ga je po slavnostnem govoru odkril podpredsednik skupščine SRS Janko Rudolf, je delo akademskega kiparja Janeza Lenassijskega in ing. Zive Baraga-Moškonove. Proslave in odkritja so se udeležili velika množica ljudi, predsednik ZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka, številni prvoborci in predstavniki oblasti.

leti. Film bodo predvajali na predvečer proslave.

Nadalje bo televizija posnela tudi glavne objekte in kraje, kjer se je zadrževal glavni štab. Povsod se bodo pogovarjali z

jih ni malo, katerih sodelovanje v NOB ni bilo tako, da bi imeli pravico do tega priznanja. Verjetno je bilo prav to povod, da so o tej zadevi razpravljali na mnogih skupščinah združenih borcev in na ustanovnih skupščinah ZZB NOV po občinah. Povsod so navajali tudi primere posameznikov, ki jim je uspelo

ki jim je uspelo doseči to z lažnimi ali pa z netočnimi izjavami posameznih nepoštenih ali pa vsaj nekritičnih udeležencev NOB.

Ob pogledu na navedeno število letos vloženih prijav in ob upoštevanju tega, da ima doslej v Sloveniji po nepopolnih podatkih priznano svojstvo borca

1946 - 1966

ILIRSKA BISTRICA

ljudmi, ki so tako ali drugače sodelovali pri oskrbi prostorov za člane štaba in za njihove stanke s komandanti enic. Posneli bodo tudi posamezne dele srečanja in piknika na Polževem. Vse to bodo predvajali na dan proslave.

Priljubljeni odbor za to proslavo je torej poskrbel, da bo s pomočjo RTV izdelano filmsko

Ne vem, ali se sploh še spleča govoriti in ponavljati tako rekoč isto pesem, ki se ponavlja iz leta v leto: preskrba z zelenjavo in sadjem je vedno enaka, naj jo še tako pospešujejo, naj se še tako posvetujemo in razpravljamo o tem, kako bi jo izboljšali.

Menda ni minila še nobena pomlad zadnjih deset let, da ne bi ta problem obešali na veliki zvon, da ne bi govorili o tem, da je treba to rešiti za vselej urediti. Govorimo o tem, da je treba dati vsem in vsakomur možnost, da bi v naših mestih prodajali, če je konkurenčno spodoben. Toda — vedno vnovič se ustavljamo pred »neresljivimi« problemi: ni prodajnih prostorov, ni lokalov. In tako smo spet daleč od konkurenčnega poslovanja.

Toda zdi se, da nenormalne tržne pogoje v tej panogi kmetijstva povzroča predvsem nemogoča organizacija. Neverjetno je, da se ne bi dalo založiti trgov v naših mestih z zelenjavo v zadostnih količinah in po zmernih cenah iz tistih krajev, kjer imajo tega blaga dovolj, saj proizvajalci dobesedno jokajo nad dejstvom, da ne morejo prodati vsega, kar pridelajo. Vendar je vse prej kot razumljivo, da tudi proizvajalci (bržkone zaradi tega, ker že »poznajo« v podrobnosti preskrbovalce) vztrajajo na takih cenah, ki so že bolj podobne astronomskim. Toda, proizvajalcem ne moremo v taki meri zameriti tega, kot preskrbovalcem. Saj imajo vendar grenke izkušnje z njimi.

Kadar je blaga dovolj, ga ne odkupijo, ko ga ni dovolj, pa se pogajajo za njim, kot da gre za stavo, kdo bo v večji meri zvišal cene. Tako tudi tržna proizvodnja iz leta v leto niha. Enkrat je pretirano visoka, drugič pa premajhna. Pogledimo si samo en primer: proizvodnja čebule na Stajerskem danes stagnira. Od nekdanjih 300 vagonov, kolikor so je pridelali za tržne potrebe, je danes pridelalo le nekaj deset vagonov. Medtem, ko namreč doseže hektarski donos, ob dražjem semenu in večjih stroških obdelave pri čebuli deset ton, so odkupne cene za čebulo nižje kot za krompir, ki ga lahko na enem hektarju pridelajo proizvajalci dvajset ton!

Teh nesorazmerij v cenah je mnogo. In čeprav o tem govorimo na dolgo in široko, je vprašanje, kdaj bo to rešljivo. Zato, ljubli potrošnik, na deželo se namaži z oljem potrpežljivosti, saj drugi mislijo zate!

• Nekaj nerazumljivega pa je tale »cvetka«:

Direktor nekega podjetja na Stajerskem se je okoristil z družbeno lastnino. Izkoristil je svoj položaj in družbeni ugled ter pri tem marsikaj tudi spravil v lasten žep. O njem je bil tudi pisalo v časopisnih stolpcih. Ker je bila reč le preveč huda, je bil zamenjan. Toda, da ne bi kdo mislil, da se mu je kaj hudega zgodilo, je bil zamenjan. Toda, da ne bi kdo mislil, da se mu je kaj hudega zgodilo, je bil zamenjan.

Po prvi »plohi«, ko se je razburjenje pomirilo in ko je direktor »zaradi živčnega zloma in hudih duševnih motenj« preživel dva meseca v

Občanovi zapiski

klimatskem zdravilišču, se je vrnil v svoj kraj. In kaj zdaj počne? Če verjamete ali ne — postal je predsednik iniciativnega odbora za ustanovitev medobčinske inšpekcije!

Pri tej resnični vesti gredo človeku lasje pokonci! Človeku, za katerega je ugotovljeno, da se je okoristil s tujo lastnino, človeku, za katerega je ugotovljeno, da gleda v večji meri za svoj žep in je bolj malo za skupni, družbeni, da jemno spet možnost (in to še kakšne), da svoje početje nadaljuje in ga morda celo stopnjuje! Ali res ne znamo človeka, ki je storil tako napako, odstraniti ali pa mu vsaj onemogočiti tisto, za kar je bil diskvalificiran?

Če ga že kaznujemo ne! Ali ima lahko potem občan še kakšno zaupanje v pravico, ko pa se dogaja, da je on (občan) za steklenico piva, če jo ukrade, obsojen na poldrugi mesec zapora pogojno, za dobo enega leta?

IZTOK AUSEC

Besede in dejanja

• Urbanizem na političnem izpitu

Neuspeh urbanizma na političnem izpitu v škofoješki vasi Godešcu je kot nikoli doslej poglavalni družbeni stroj in pospešil proces liberalizacije urbanizma pri nas. To pospešeno je zajelo vse čimoli, tudi pa administracije, ki je pri tej priložnosti doživela največ kritik, pa do družbenopolitičnih organizacij, med njimi tudi Zvezo komunistov.

Komunist — 27. V. 1966

• »Bolniška« igra z mili-jardo

Nekateri sindikalni delavci v zeniški železarni očitajo delavskemu svetu in strokovnjakom, da je bila tudi po njihovi krivdi izgubljena približno milijarda dinarjev, ki so jo v minulem letu naložili v higiensko tehnično in zdravstveno zaščito delavcev. Pač zato, ker so sredstva samo izločili v ta namen, premalo pa so poskrbeli tudi za to, kako bodo sredstva izkoristili. Tako se je primerilo, da so imeli v zeniški železarni lani 234.000 bolezenskih dni, kar pa spet pomeni, da je vsak član velikega kolektiva v povprečju izostal z dela zaradi bolezni in poškodb kar 13,5 delovnih dni.

V sindikatu se ugotavljajo, da zdravstvena služba nima tako rekoč nobenih stikov z oddelkom za higiensko tehnično varnost, delavci pa varnostna sredstva zapirajo v svoje omarice in jih ne uporabljajo.

Delavska enotnost — 26. V. 1966

• Na dobičkih se redijo troti...

Kaj bi dejale ljubljanske gospodinjice, ki se obnavljajo in pozeliijo ustavljajo pred košarami vrtnih jagod na ljubljanskem trgu in zmagujejo z glavami nad visokimi cenami (600 do 700 starih dinarjev za kilogram), če bi vedele, da jih pridelovalci prodajajo za drugo v tržnjani po 200 starih dinarjev in da se že takoj v drugi drugi dvigne cena na 350. Do ljubljane pa je še dolga pot, vmes pa verjetno veliko takih, ki samo s prekladanjem sladkega sadeža služijo več kot pridelovalci.

Delo — 1. VI. 1966

• Črna senca na modri galici

V mesecih, ko je največje povpraševanje po modri galici, je tovarna »Zorka« iz Niše, ki je največji proizvajalec modre galice v Jugoslaviji, imela na zalogi okoli dva tisoč ton tega svojega izdelka. To je ugotovila kontrola zvezne inšpekcije 30. marca letos. Dobavo je tovarna odlagala, ker je pričakovala novo ceno (230 din pri kilogramu višjo od stare cene). Toda zvišanje cene so določili samo za modro galico, ki jo bodo izdelovali iz uvoženega bakra po sporazumu z jugoslovansko kmetijsko banko in ne tudi za zalogo.

Politika — 1. VI. 1966

• Upokojenci — odgovor- ni politični delavci

Sklep je jasan: upokojeni tovariši se nocojo politično demobilizirati. Pa tudi družba tega ne želi. To bi bilo škodljivo predvsem za družbo. Vedno močnejša postaja tendenca, da se posamezniki razbremenijo preveč funkcij, bo zahtevala vse širši krog ljudi, ki bodo opravljali različne funkcije, in to vedno bolj na prostovoljni podlagi. Tudi tu je ena izmed možnosti, da upokojeni tovariši še naprej nastopajo kot odgovorni politični delavci.

Komunist — 27. V. 1966

• Razbohotena birokracija

V zdravstvu je tako razbohotena birokracija, da stane sama storitev manj, kakor pisanje o njej. Poleg administratorjev porabijo še zdravstveni delavci veliko časa za izpolnjevanje obrazcev in zahtevne analize ter evidenco, namesto da bi se ta čas ukvarjali s svojimi poglavitnimi zdravstvenimi nalogami — preprečevanjem bolezni.

Delavska enotnost — 26. V. 1966

• Odpira se vrsta vprašanj

Predlog za spremembo temeljnega zakona o delovnih razmerjih je sprožil v naši republikli val razprav in posvetovanj, da bi tiste delovne organizacije, ki so pri oblikovanju pravilnikov pridobile največ izkušenj, imale svoje besede do tudi, ko gre za spremembo zakona. V zdravstvu se odpira vrsta vprašanj, ki jih bo treba nujno enotno urediti, še posebej, ker ima ta služba svoje značilnosti in mora biti predvsem neprekinjena, nujna pomoč bolnemu človeku pa vselej zagotovljena.

Delo — 27. V. 1966

• Posnemajmo Črnogorce

Proti vsem osebam, ki so z zlorabo svojega položaja ali družbenih sredstev zgradile vile v turističnih krajih Črne gore, za priti vsem tistim, ki so te zlorabe omogočili, bodo storili stroge ukrepe, kot so sklenili na seji IS Črne gore, ki je bila pod predsedstvom Veselina Džuranovića, in ob navzočnosti pristojnih republiških služb, bank in službe družbenega kmetijstva, predsedstva občinskih skupščin in sekretarjev občinskih komitejev ZK ter predstavnikov nekaterih drugih forumov.

Na sestanku so soglasno sklenili, da bodo vsem osebam, ki so si nezakonito pridobile vile in letne hišice, leto odzvali, prav tako pa bodo vzel tudi vsa nezakonito dobljena gradbišča. Vrniti bodo morali tudi vse nepravilno izdane kredite iz sklada, namenjenega za razvoj turizma ali iz stanovanjskih skladov, ki se bili uporabljati v drugačne namene.

Večer — 26. V. 1966

• 122 milijard škode zaradi izostankov

Bolezniški dopusti so »napadli« sklade zdravstvenega zavarovanja v Srbiji: samo lani je bilo s tem izgubljenih 23 milijonov delovnih dni — okoli dva milijona več kot leta 1964. Izostanki z dela zmanjšujejo narodni dohodek: za okoli 122 milijard starih dinarjev.

Borba — 31. V. 1966

Predlog Sovjetske zveze o vesolju — Sovjetska zveza je predlagala sklenitev mednarodnega sporazuma o raziskovanju in osvajanju vesolja izključno v miroljubne namene. Načrt takšnega sporazuma je SZ razložila v posebnem pismu, poslanem generalnemu sekretarju OZN U Tantu. SZ meni, da je treba čimprej skleniti tak sporazum in tako preprečiti, da bi se oboroževalna tekma prenesla tudi v vesolje. SZ je predlagala, naj bi ta sporazum sprejeli na prvem prihodnjem zasedanju generalne skupščine OZN. ZDA pa so na to sovjetsko pismo odgovorile, naj bi o internacionalizaciji nebesnih teles razpravljali že prej.

Obisk iz Madžarske — Na povabilo predsednika SFRJ in generalnega sekretarja ZKJ Josipa Broza-Tita je bil na tridnevnem neuradnem obisku na Bledu in v Ljubljani prvi sekretar CK madžarske socialistične delavske partije Janos Kadar s spremstvom.

Štiri smrtne obsodbe v Kongu — Posebno vojaško sodišče v Kinšasi (tako se od 1. junija naprej imenuje Leopoldville) je štiri visoke kongoške funkcionarje, obtožene, da so pripravljali udar proti šefu države generalu Mobutuju, obsodilo na smrt. Med obsojenimi je bil tudi nekdanji premier Kimba. Vse štiri obtožence so javno obesili na enem izmed trgov v Kinšasi vpricho 80.000 ljudi.

Diverzanti so nameravali ubiti Castra — Z neko ladjo se je skupina diverzantov hotela izkrcati na Kubi. Kubanske oblasti so ujele dva diverzanta, ki sta priznala, da pripadata kubanski protirevolucionarni skupini »komandosi 1« in da so hoteli z ubojem premiera Castra ustvariti ugodne pogoje za imperialistično agresijo proti kubanski revoluciji.

Za pogajanja s Francijo — Skupina 14 članic NATO je sklenila ustanoviti odbor petorice, ki se bo s francoskimi predstavniki pogajal o »bodoči vlogi in misli francoskih čet v Zahodni Nemčiji«.

Zažgali so ameriški konzulat — Kakih tisoč budističnih mladincev je napadlo in zažgalo poslopje ameriškega konzulata v Hueju, v mestu, ki je oporišče budističnega in študentskega gibanja zoper saigonski režim. Razjarjena množica je zažgala tudi sosednje poslopje, v katerem je stanovalo osebje konzulata. V Saigonu pa je policija vrgla plastično bombo na enega izmed vodij budističnih protivladnih demonstracij Ticha Tienha. V teh dneh so ameriška letala znova silno bombardirala ozemlje DR Vietnama. Predsednik senatnega odbora za zunanje zadeve Fulbright pa je izjavil, da hoče Johnsonova vlada doseči vojaški uspeh v Saigonu, toda če bi hotela to doseči, bi morala poslati v Južni Vietnam »nemara celo milijon vojakov«.

Dogodki tedna

SZ ostane na Daljnem vzhodu — Tako nekako je dejal Nikolaj Podgorni, predsednik prezidija vrhovnega sovjeta ZSSR, ko je bil na obisku na Daljnem vzhodu. Kakor pred njim že Brežnjev, tako je tudi zdaj Podgorni potrdil, da gre za odločnost SZ, da ne dopusti nikakršne polemike o njenih ozemljih na Daljnem vzhodu. Znano je, da je pred časom med SZ in LR Kitajsko izbruhnil spor glede meja na Daljnem vzhodu.

Petdesetletnica obrambe Verduna — Nad 200.000 vojakov iz prve svetovne vojne in prav toliko drugih prebivalcev je prisostvovalo veliki proslavi ob 50-letnici znamenite bitke pri Verdunu. Tu so namreč v letih 1916 in 1917 Francozi zlomili polet nemške armade. Obrambo Verduna — v bojih je izkrcavalo mnogo Francozov in Nemcev — je vodil general Petain, čigar politiko med zadnjo vojno je de Gaulle odločno pobiljal.

Ameriška vesoljska postaja na Luni — Ameriška vesoljska ladja »Surveyor«, težka 281 kg, je rahlo pristala na Luni in je oddajala televizijske posnetke Lunine površine. Ta vesoljska ladja je na svoji 63 ur dolgi poti skozi vesolje preletela 371.000 kilometrov.

Cerkev naj bi ločila od države — Španska zveza falangistične mladine, ki je nastala v času Francovega režima in šteje okoli poldrugi milijon članov, je v posebnem pismu, v katerem je 48 predlogov, zahtevala mnoge spremembe v državi. Med drugimi tudi, naj bi cerkev ločila od države, zahtevajo svobodo izražanja, demokratično izvolitev parlamenta, ki bo sprejel nove zakone, in navezavo stikov z nevezanimi in vzhodnoevropskimi državami.

Iranski šah Pahlavi v Jugoslaviji — Na sedemdesetletni uradni obisk v Jugoslavijo je prišel iranski cesar Mohamed Reza Pahlavi. Po dvodnevem obisku v Beogradu je iranski šah odpotoval v Bosno, predviden pa je tudi obisk Hrvaške, med drugim v Dalmaciji. Ponovno se bosta Pahlavi in Tito, ki je pričakal iranskega šaha na letališču v Beogradu, sestala na Brionih. Računajo, da bodo uradni pogovori med obema državnikoma zajeli mnoga mednarodna pereča politična vprašanja in zlasti tudi probleme gospodarskega razvoja nerazvitih držav.

»Gemini 9« v vesolju — Z raketnega oporišča Cape Kennedy so izstrelili vesoljsko ladjo »Gemini 9«, da bi se v vesolju združila s pomožno raketo ATDA. Sedanji let ni popolnoma uspel, saj je eden izmed kozmonavtov napravil le kratek »vesoljski sprehod«.

Obsodba ameriške agresije — Na XIII. kongresu KP Češkoslovaške v Pragi je govoril tudi Petar Stambolič, vodja delegacije ZKJ, ki prisostvuje kongresu. V pozdravnem govoru je Stambolič obsodil ameriško agresijo v Vietnamu ter poudaril, da je treba takšne in podobne akcije neokolonializma in imperializma zaustavljati s krepitvijo naporov vseh miroljubnih in naprednih sil, s politično in gmotno podporo ter s stremljenjem novih dežel in narodov za njihovo nacionalno samostojnost. Za sekretarja KP ČSSR je bil ponovno izvoljen Antonin Novotny.

Ob 20-letnici italijanske republike — 2. junija leta 1946, ko se je 25 milijonov italijanskih volivcev na splošnem ljudskem glasovanju odločilo o bodoči vladavini v Italiji in se je 54 % volivcev izreklo za republiko, je bila prelomnica za zgraditev sodobne državne in narodne enotnosti v Italiji. In ob 20-letnici tega dogodka so bile širom po Italiji obsežne proslave.

Okvirni načrt za delo komisije za socialna vprašanja ZZB NOV Jesenice

Sredi maja se je prvič sestala komisija za socialna vprašanja pri občinskem odboru ZZB NOV Jesenice. Najprej so izbrali tri podkomisije, in sicer za stanovanjska, socialna in zdravstvena vprašanja ter za otroke padlih in še živčih borcev.

V podkomisijo za stanovanjska

vprašanja so imenovali tudi referenta za stanovanjska vprašanja železarne, ker je tam zaposlenih precej članov ZZB. Glavna naloga te komisije je, ugotoviti vse kritične primere in posredovati njih rešitev. Ta komisija bo morala izdelati seznam vseh zaposlenih in že upokojenih borcev, ki še nimajo ustreznih

stanovanj. Komisija je proti gradnji večjih poslopij, v katerih bi stanovali izključno samo bivši borci, ker bi jih to ločevalo od drugih prebivalcev. Dosednje bo treba vztrajati, da gospodarske organizacije in ustanove ne bodo upokojevale bivših borcev, dokler jim ne bodo dale stanovanj.

Glede zaposlovanja se bo morala podkomisija pozanimati, kako je glede prijavljenih na Zavodu za zaposlovanje in pri občinskem oddelku za družbene službe. V železarni je treba za sorazmerno mlade bivše borce, ki so stopili v NOV po 9. septembru 1943, prirediti tečaje za pridobitev višje izobrazbe, potem pa jim omogočiti primerno delovno mesto.

Cepprav so pred leti zdravniško pregledali del bivših borcev in invalidov, je na splošno njihovo zdravstveno stanje precej slabo. Nujno bo treba urediti primerno evidenco. Organizirati bo treba sistematične občasne preglede in omogočiti zdravljenje posameznikov v bolnišnicah in zdraviliščih. V nekaterih občinah imajo skrb za zdravstveno stanje bivših borcev dobro organizirano, zato naj bi si podkomisija to organizacijo pregledala in jo prilagodila. Borci, ki že dlje časa bolehalo doma ali po bolnišnicah, naj bi obiskale delegacije in jih obdružile. Tudi za dostojne pogrebe naj bi skrbeli ta podkomisija. Družine

bi do ureditve pokojnine dobivale primerne priznave. Sploh bi bilo treba navezati stalne stike z upokojenimi borci in bori-kmeti ter se zanimati za njihove življenjske razmere in zdravstveno stanje.

Vse podkomisije bodo delale samostojno in imele stalne stike z ustreznimi službami. Navedbe v tem članku naj bi podkomisijam služile kot okvir za bodoče delo. Načrt pa bodo podkomisije napravile do 30. maja, tako da ga bo občinski odbor lahko potrdil na junjski seji.

KAREL ZORKO

Poizvedujemo

Pred vojno in prve mesece obstoja »Nezavisne Hrvatske« na orožniški postaji Rmanj Manastir (zdaj Martin Brod) med Bihacem in Drvarjem služil podnadrednik Anton Zajšek, po rodu Slovenec, doma po vsej verjetnosti iz celjske okolice.

Tovariš Zajšek je sodeloval v pripravah za vstajo, ki je v teh krajih izbruhnila 27. julija 1941. Ze prej si je pridobil velike zasluge pri reševanju Srbov pred ustaškimi pokoli. Na sam dan vstaje so vstajniki z njim vred zaradi nespornosti izgubili zvezo, kasneje pa je niso mogli več upostaviti. Kot se je zvedelo, je Zajšek moral oditi v Bosanski Petrovac. Po nekaterih govorcih je padel jeseni 1941 v okolici Bosanskega Petrovca, toda to ni potrjeno.

Zaradi Zajškovih zaslug pri organiziranju vstaje se ljudje iz okolice Martin Broda še vedno zanimajo za njegovo usodo, pa tudi, če ima kake sorodnike, ki ne vedo, kaj se je z njim zgodilo. Posebno pa se za Zajška zanimata Stanko Pilipović, Njegoševa 11, Banjaluka, ter Jovo Reljić, ulica Fanreta Dedića 1 b, Banjaluka. Oba sta z Zajškom sodelovala v pripravah na vstajo.

Prosim vse, ki kaj vedo o Zajšku, naj to sporočijo uredništvu »TV 15«.

Prosim vse tovariše, ki so bili od 22. oktobra 1942 pa do 25. marca 1943 zaprti v nekdanji vojašnici »Vojvode Mišića« v sobi št. 4 in ki se me od tam spominjajo, naj mi pošljejo svoje naslove. Potrebujem jih zaradi ureditve pokojnine. Spominjam se, da so bili z menoj Jozef Ogrič, njegov brat Jozef Hokec var (glavni knjigovodja pri Bonacu) ter Valentin Hribar in Ludvig Merklin. Kje so zdaj ti tovariši, ne vem. Vse stroške bom povrnil.

Danijel Mandeljc
Dovje 44, p. Mojstrana

Pri Ribičevem mlinu v Cezanjevih pri Ljutomeru se je zbralo na proslavi obletnice ustrelitve 25 talcev in osvoboditve veliko število ljudi. Zbrani množici je ob obnovljenem spomeniku govoril Ivan Čeh. Proslavo je organizirala ZB Cezanjevi skupaj s SZDL.

Novice iz Logatca

ZZB si prizadeva priskrbeti stanovanja vsem borcem in upajo, da jih bodo vsem, ki niso v službi, priskrbeli letos in prihodnje leto. Tako imajo za leto v načrtu, da bodo dali 5 stanovanj, od tega 3 v starih blokih, dve pa v novem.

Občinski odbor je organiziral srečanje vseh nosilcev »Spomence 1941« na Vojškem nad Idrijo. Srečanje je bilo zelo pri srčno, posebno še, ker je bilo v taki partizanski vasi. Vsi so prebrali tudi knjige s posvetilom za počastitev 25-letnice ustanovitve Osvobodilne fronte.

»Kurirčkova pošta« je šla skozi logaško občino v redu. Pohvaliti je treba šole iz Logatca in

Zirov, ki so pokazale mnogo prizadevanja. Sodelovali so tudi bivši borci in pripadniki JLA, ki so postavili zasede. Toda pionirji so se znašli in v redu oddali pošto pri Štampetovem mostu nad Vrhniko.

Tudi dan mladosti so borci praznovali skupaj z mladino. Posamezniki in skupine so šli z otroki na zgodovinske kraje, kjer so pripovedovali svoje doživljanje. Otroci so se za NOB močno zanimali.

Franc Jerina

Iz Lenarta v Slovenskih goricah

Na nedavni seji novoizvoljenega odbora ZZB občine Lenart v Slovenskih goricah so izbrali

jih prebero na prvi seji novega odbora.

Za predsednika so ponovno

Hotel »Slavija«

MARIBOR, Vita Kraigherja

- enoposteljna soba 25 novih dinarjev,
- v snack-baru kosilo 9 novih dinarjev, večerja 8 novih dinarjev,
- restavracija, pokrita terasa, renomirana kuhinja.

Od 1. junija dalje na pokriti terasi vsak večer godba s plesom.

OBVESTILO

Obveščamo vse nekdanje komandante, komisarje, komandirje in borce Kamniško-zasavskega oddreda, naj se udeležijo tovariškega srečanja, ki bo 18. VI. 1966 ob 17. uri v Izlakeh pri Zagorju.

Na tem srečanju bomo izvolili odbor KZO, ki bo pripravil vse potrebno za zbor našega oddreda in določili komisije, ki bodo delovale v okviru bodočega odbora.

Ta sklep je bil sprejet na prvem sestanku iniciativnega odbora dne 24. V. 1966 pri republiškem odboru Zveze združenih borcev NOV Slovenije.

Udeleženci tega srečanja naj pridejo v Izlake na lastne stroške.

Iniciativni odbor KZO

funkcionarje, imenovali komisije ter prebrali poročila blagajnika in predsednika nadzornega odbora ZROP. Teh poročil na redni letni skupščini niso prebrali, zato je ta sklenila, naj

izvolili Cveta Mikarja, za tajnika pa Mirka Košmerla. ZZB še vedno nima lastnih prostorov, zato je odbor sklenil poslati občinski skupščini vlogo za dodelitev pisarne.

F. Š.

Ob tabornem ognju

Nedavno smo na tem mestu pisali o »mladih upokojevcih« in o tem, kako so se nekateri »znašli«, kot temu pravimo. O tistih, ki ne sedijo prekrizanih rok in ne čakajo vsakega prvega na pokojnino, ampak delajo in tako skušajo postati proizvajalci.

Obiskali smo enega izmed njih. Kaj dela in kje živi, ne bomo zapisali, saj smo mu morali obljubiti, da o njem ne bomo pisali niti vrstice. Celo zapretil nam je, da če se ne bomo držali

Mladi upokojevcenci in zaposlitev

obljube, bo šel »do najvišjih« in nas zatožil, kako smo ga popolnoma onemogočili. Radi smo mu verjeli, da se bo svojih pretenj držal, po drugi strani pa smo mu tudi radi verjeli, da bi ga s svojim pisanjem onemogočili.

Spomnili smo se namreč podobnega primera, o katerem smo pisali že pred časom, ko smo morali potem objaviti pojasnilo in še ne vemo, kako je bilo potem s človekom.

Srečali smo tudi drugega, nekdanjega tovariša, ki ima to srečo, da je bil do leta 1941 toliko star, da se je lahko izučil ene izmed zdaj »dobrodošlih« obrti. Zdaj, ko je upokojen, se je spet lotil nekdanjega poklica. Tudi on nam je omenil, kako ne želi, da bi o njem pisali.

Pozanimali smo se pri drugih in skoraj povsod, vsekakor pa v veliki večini naleteli na podobno miselnost. Vseposod so nam tožili, kako šele začnjenjo, kako se je težko vključiti v proizvodnjo, posebno še zdaj, zaradi zastoja in kupni moči potrošnikov. Izgubili bi pokojnino, izgubili socialno zavarovanje, nimajo orodja niti obratnega kapitala. Ponekod je ovira tudi v strokovnosti, saj posamezniki niso bili do konca izučeni, nimajo mojstrskih izpitov, niso invalidi (ki bi jim strokovnost spregledali), ali pa so prej opravljali druge poklice.

Posamezniki so si znali najti »luknje« v predpisih in so se poslužili ene ali več zvijač, zato da — lahko delajo. Ali ni to žalostno, da morajo ljudje, ki so se bojevali za današnji družbeni red in mu služili dvajset ali več let, zdaj organe oblasti

istega družbenega reda tako rekoč goljufati, da jim ni treba doma živeti v brezdelju?!

Nekateri so se mi pritoževali, da na občinskih skupščinah ne samo da nimajo zanje nobenega razumevanja, ampak da jih naravnost skušajo zatreti.

Bili smo tudi v eni izmed slovenskih občin, kjer je glede vključevanja v proizvodnjo »mladih upokojevcencev« nekoliko boljše, ker je občina — poljedelska. Tam se lahko ti ljudje ukvarjajo z obdelovanjem svoje zemlje in proizvajajo za tržišče, predpisi pa jih pri tem ne ovirajo do takšne stopnje kot tiste, ki se skušajo ukvarjati z obrtno dejavnostjo.

Zdi se mi, da smo glede vsega tega napravili še preneto

malo in da smo bili vse preveč enostranski. Iskali smo morda samo prosta delovna mesta v raznih uradih in tovarnah in pri tem iz razumljivih razlogov velikokrat doživeli neuspeh. Povprečno 45 let star človek, ki je preživel vojno in največkrat ni preveč zdrav, šolske in strokovne izobrazbe pa nima take, ki bi bila kar takoj uporabna na delovnem mestu, se pač ne more meriti z mladencem, ki je hodil v redno šolo. Povrh pa našemu tovarišu še vedno in povsod očitajo tisto pokojnino in štejejo, da ni socialni problem, tako kot je na primer mlad človek, ki ne dobi službe.

Druge je tudi prilagajanje naših ljudi svoji okolici. Tisti, ki je dvajset let živel v popolnoma drugačnem okolju, na primer v vojski, se ne more v kratkem času enostavno vživeti v popolnoma drugačne razmere. Na samostojnem delovnem mestu ali v obrti bi bil ta prehod lažji, ker bi bil daljši. Razen tega tudi nekakšen navidezni padec na socialni lestevici ne bi bil tako opazen.

Naj spet povemo za primer, da bo bralcu jasneje, kaj smo s tem mislili reči. Poznamo tovariša, starega 45 let, ki je bil 28 let vojak, končal je pred vojno 8 razredov gimnazije z maturo in v vojni akademijo, po vojni pa še vrsto raznih tečajev in izredno višjo pedagoško šolo. Zdaj, po upokojitvi, je bil nekaj časa doma, pa ni držal. Nazadnje se je zaposlil kot nekvalificiran delavec. Njegovi sodelavci so sami mladi ljudje, po večini brez osemetke. Naj mimogrede omenimo, da tudi nadrejeni tega našega tovariša po izobrazbi daleč zaostajajo za njim. Lahko pričakujemo, da bo ta tovariš v kratkem času zaradi svoje splošne razgledanosti opazil razne napake (ki so vseposod) Nekje bo nekaj rekel, začeli se bodo spori in konec je že zdaj več kot očiten...

MP

Po partizanski Menini

Zadnjo majsko soboto in nedeljo je nad 100 članov Počitniške zveze iz celjske občine skupaj s pripadniki JLA napravilo izlet na Menino planino

Bočna je bila okrašena z zastavami, ko sta v soboto popoldne pred zadružni dom pripeljala dva »Izletnikova« avtobusa z udeleženci. Pred spomenikom v

Po svečanosti so udeleženci pohoda odšli proti Gornjemu gradu. Zaplapolale so zastave in harmonika je veselo zavriskala. Prvi postanek so imeli pri Bol-

počile petarde in rakete so švigale proti oblakom nebu. Slabo uro kasneje je upravnik planinskega doma na Menini razgretim fantom in dekletom postregel z vročim čajem.

Večer... Veter je razgnal oblake, udeleženci pohoda so preživeli nekaj prijetnih uric ob tabornem ognju. Borci so obujali spomine, harmonika je igrala in kvišku so švigale rakete. Se pozno v noč so se slišale partizanske pesmi...

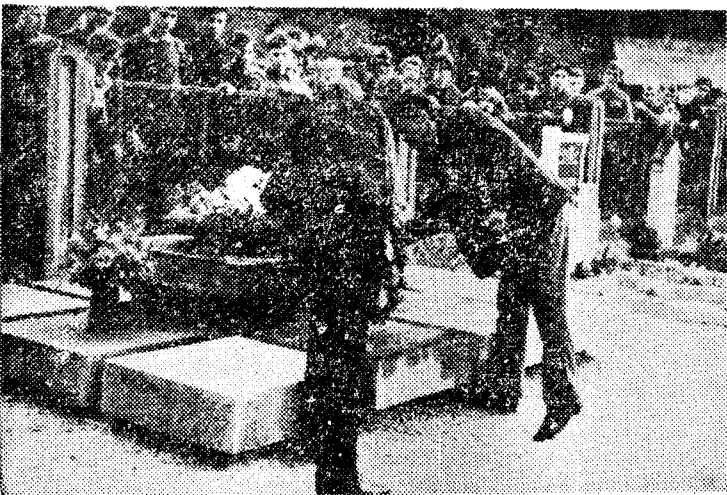
Sončno nedeljsko jutro je zvalilo člane Počitniške zveze in mlade vojake na več krajših izletov po Menini. Največ jih je šlo do »ledene jame« na Jespi. Po kosilu so se udeleženci zbrali pri spomeniku padlim borcem in položili venec. Okrog treh so se odpravili proti Tuhinju. Pri Bibi je kolona zavila v dolino in čez pašnike, skozi gozdove, po drčah in kolovozih prišla do Češnjic. Po skoraj triurni hoji se je fantom in dekletom pošteno prilgel partizanski golaž, s katerim so jim postregli domačini. Starejši borec je goste pozdravil s primernim govorom in izrekel željo, da bi taki pohodi postali vsakoletni.

Počasi se je zmrščilo, vojaki so začeli plesati kolo. Več kot sto ljudi je sklenilo roke, v kolo so se vključili tudi domačini. Zaslišalo se je:

»Kraj Sutjeske, hladne vode...«

Tudi v avtobusih, s katerimi so se vrnili iz Tuhinja v Celje, so prepevali. Okoli osmih je bilo v Celju pohoda konec...

Peter Kavalir

Ferialci so na grobnico borcev NOV v Bočnj položili venec

NOV padlih se je zbralo tudi precej domačinov. Mladince je pozdravil predsednik aktiva ZMS, o dogodkih med NOB pa je govoril predsednik krajevnega združenja ZB. V kulturnem programu so sodelovali učenci osnovne šole in domači moški pevski zbor, pripadniki JLA pa so izstrelili častno salvo.

Na Bledu bo v letošnjem letu cela vrsta raznih prireditev, aklaj la spominskih svečanosti, ki bodo posvečene jubilejni petindvajseti obleitnici vstaje jugoslovanskih narodov.

Da bi celotna proslava potekala čimbolj organizirano in načrtno, so že februarja sklicali sestanek KO SZDL Bled, na katerem so bili izbrani predstavniki vseh družbenih organizacij v enoten odbor za proslavo obletnice vstaje. Za finančne posle te obsežne naloge so izvolili tudi posebno komisijo, ki bo pri blejskih delovnih organizacijah zagotovila ustrezna sredstva.

Odbor je svojo nalogo zelo resno zastavil in na dosedanjih stitih sejah dokončno sprejel program vseh prireditev.

Ze v mesecu aprilu je KO ZB razpisal v osnovni in podružničnih šolah natečaj za najboljše slovenske spise s tematično iz NOB. V ta namen je podelil 57 knjig kot nagrade za učence, ki so jih za svoja dela prejeli na svečanosti ob dnevu OF. Tega dne je bila v organizaciji SZDL slavnostna prireditev v festvalni dvorani na Bledu.

BLED ZA 25. OBLETNICO VSTAJE

Večje svečanosti so predvidene za dan borca. Ta dan bo KO ZB odkril spominsko ploščo prvoborce Oskarju Pogačniku, ki je padel 5. julija 1942 na Voklu nad Bledom. Organizirani bodo patrolni pohodi z Bleda preko Slanikov in Narčična do Vokla, kjer bo odkritje.

Osrednje prireditve so predvidene v času od 15. do 22. julija, ko občani Bleda praznujejo svoj krajevni praznik. Za uvod v te svečanosti bodo poskrbeli pripadniki JA iz Bohinjske Bele z večernim partizanskim srečanjem ob tabornem ognju zvečer 15. julija. Na programu bodo zborni recitali, kola in partizanske pesmi. V noči od 16. na 17. julij bodo trojke mladincev družbenih organizacij in JA ponazorile napise in trojne akcije, kakršno so točno pred petindvajsetimi leti na dan izvedli blejski skojevci v okupirano Bledu. Naslednje jutro bodo člani ZBOP in pripadniki JA ponazorili napad na nekdanjo umišno občino v Ribnem, kot so ga izvedli partizani leta 1942.

Občinska zveza kulturno prosvetnih organizacij bo v okviru krajevnega praznika počasnica obletnice vstaje s kulturnimi tednom. Prizorišče vseh prireditev — dramskih, pevskih, glasbenih in recitatorskih bo na prostrani planjavi poleg gostišča nad Savo v Ribnem. KO ZB in ostale družbene organizacije v Ribnem pa bodo postavile oder in ostale objekte na prostem in poskrbele za preskrbo z jedadco in pijačo.

Na večer pred praznikom vstaje slovenskega ljudstva, 21. julija, bo slavnostna prireditev v festivalni dvorani na Bledu. Nastopili bo pevski zbor »France Prešeren« iz Kranja in recitatorji. Naslednjega dne, ob zaključku krajevnega praznika, bo v Ribnem na prireditvenem prostoru velik zbor nekdanjih borcev, aktivistov in ostalih občanov Bleda in okolice. Organizatorji računajo, spričo največje turistične sezone v tem času, tudi na udeležbo velikega števila izletnikov in turistov z Bleda in drugih turističnih krajev tega dela Gorenjskega.

Tudi vse ostale proslave v tem letu bodo posvečene petindvajseti obleitnici vstaje. Vse organizacije pripravljajo še svoje prireditve in akcije, ki se bodo zvrstile v teku leta. Posebno svečana bo proslava dneva republike in dneva JA. Predvidena so razna tekmovanja in srečanja rezervnih oficirjev in podoficirjev, gasilcev, tabornikov, planincev in pripadnikov JA.

JR.

Ni se učil v šolah, temveč v strelskih jarkih

SPOMINI ŠPANSKEGA BORCA FRANCA PREVCA

(NADALJEVANJE)

Vseh devet jeseniških prostovoljcev se je znašlo za zapahi jeseniške policije. Tu je bilo najhujše, se spominja Prevc. Okruti šef policije Vohine je bil v primerjavi z drugimi policijskimi uslužbenci pravi zloodej. Tri dni jih je surovo zasliševal, ne da bi jim privoščil kosček kruha. Šele potem je dopustil sorodnikom, da so v policijski zapor prinesli hrano in druge potreščine. Po dobrem tednu je sicer zapornike izpustil iz zapora, vendar so ostali pod strogim nadzorstvom. Vsem je bilo ukazano, da se morajo obvezno vsak teden javljati na policiji. Delodajalcem je bilo strogo prepovedano zaposliti koga izmed teh ljudi. Takratni notranji minister kraljevske vlade Anton Korošec je za takšne prekrške pretil z najstrožjimi ukrepi. Tako so jeseniški prostovoljci ostali brez sleherne možnosti za zaposlitev. Sredstva za preživljanje so prejimali od sindikalne in partijske organizacije, ki je postajala vedno bolj vplivna kljub nenehnemu vohlanju policijskih agentov.

V najstrožji tajnosti so se komunisti in njihovi najbližji somišljeniki zopet sestajali pod odrom pri Jelenu in snovali nove načrte. Prostovoljci so se tokrat odločili, da pojdejo v Španijo na lastno pest. Dobro so se zavedali, kaj tvegajo in kakšne

Šef tamkajšnje policije je dobro vedel, kam so trije Jugoslovani namenjeni, vendar se ni dosti hudoval. Ravnodušno je zahteval, naj poravnajo globo v švicarskih frankih, skomignil z rameni in jih izpustil. Bil je napreden človek.

Trojki je globa kajpak pošteno osušila že tako tanke denarnice. Prevc je pred odhodom z Jesenic prodal dve svoji obleki in skoraj novo kolo, da je prišel do denarja za pot. Na podoben način sta si priskrbela denar tudi Gregorčič in Erlih.

Zdaj so vztrajni Jeseničani postali bolj previdni. Drugi prestop, ki so ga izvedli veliko bolj previdno, se jim je posrečil. Hodili so le ponoči in čim dlje od naseljenih mest. Tako so nemočno prešli tudi švicarsko-francosko mejo nekje nad baselskimi hribi. Tudi v Franciji so bili na moč previdni. Skoraj do Pariza so pešali po stranskih poteh in budno pazili, da jih ne zaloti policija. V glavnem mestu Francije so brez večjih težav našli komite za zbiranje španskih prostovoljcev. Šele tu so bili lahko brez skrbi, da jih ne bo nihče izdal. V pariškem zbirališču so se pridružili drugim skupinam iz vse Evrope. Tiste dni je bilo zbranih nad 300 prostovoljcev vseh narodnosti, med njimi tudi veliko Jugoslovancev. Prevc se je tu prvič srečal s Pekom Dapčevićem, Cvetkom Uzunovskim in Jašom Todorovičem, ki so pripeljali po drugih zvezah. V zbirališču je bil pravi Babilon. Slišati je bilo vse svetovne jezike. Kljub temu pa so se vsi revolucionarji izredno tovariško sporazumevali. Prevcu je precej pomagalo znanje nemškega in delno francoskega jezika. Skoraj vsi prostovoljci so znali kakšen tuj jezik.

Po šestih dneh počitka so bile slednjič opravljene še zadnje formalnosti za odhod v Španijo. Prostovoljci so se z vlakom pripeljali brez kakšnih težav do Perpignana, zadnje francoske postaje tostran Pirenejev. Od tu so jih spretni španski kurirji varno vodili preko goratih Pirenejev v špansko republiko. Španski tovariši so prostovoljce sprejeli z odprtimi rokami, priščno in nadvse gostoljubno. Republika je krvavo potrebovala borcev. Takoj so jih na tovrnjenjakih prepeljali v prvo zbirno bazo Albacete, kjer so jih razporedili po posebnih enotah. Vse tiste, ki še niso služili vojske, so poslali v enote za usposabljanje in urjenje z orožjem. V to skupino je odšel tudi Jože Gregorčič. Tako so se trije jeseniški tovariši ločili. Prevc je bil dodeljen protitankovski bateriji v sestavi 13. poljske brigade »Dombrovski«. Borci te baterije so bili v večini jugoslovanski prostovoljci, med njimi je bilo tudi nekaj Slovencev: Breskvar, Čemažar in Trpin.

Zavoljo vojaškega znanja, ki si ga je pridobil v jugoslovanski vojski, je bil Prevc takoj postavljen za komandirja PT topa. To je bilo popolnoma novo sovjetsko protitankovsko orožje, 45 mm top, ki ga Prevc še danes ne more prehvaliti. Nekaj dni po prihodu v baterijo se je Prevc s svojo posadko že odpravil na madridsko fronto, prav v dneh, ko je bila ofenziva republikanske vojske v polnem razmahu. S položajem pri Villanueva de la Canada je z velikim uspehom uničeval fašistične tanke in druge cilje. Na tem bojišču je junaka smrti obležal komisar brigade, član CK KPJ Blagoje Perović, priljubljen tovariš in voditelj, za katerim so dolgo žalovali vsi španski borci.

V krvavih bojih z močnejšimi fašističnimi silami, ki so se jim pridružile še nemške in italijanske legije, so se posebno odlikovali hrabri poljski borci. Veliko teh junakov je za vedno ostalo na španski zemlji. Vsem preživelim so ostali v trajnem spominu kot izredni tovariši in prijatelji Jugoslovancev.

Po uspešni ofenzivi republikanske vojske, v kateri so se izkazale zlasti internacionalne brigade, je bila Prevčeva enota premeščena na aragonsko fronto. Med Teruelom in Saragoso so upostavili bojno črto in več dni nepretrgoma požrtvovalno zadrževali silovite sovražnikove napade, s katerimi so fašisti hoteli pretrgati zvezo z Madridom. V teh bojih je bil Prevc ranjen v obe nogi. Z bojneja polja so ga evakuirali v vojaško bolnico v Valencii. Tu je med ranjenci našel Anteja Šariča, s katerim si postala najbližja tovariša.

Oba jugoslovanska borca je po okrevanju poveljstvo hotelo zadržati v zaledju, kjer naj bi prevzela vodstvo vojaških delavnic. Jugoslovani nista hotela niti slišati kaj takega. Oba sta se odrekla tej ugodnosti in odločno zahtevala, da ju pošljejo zopet na fronto. Ker jima niso ugodili, sta na lastno odgovornost zapustila Valencio in se priključila 62. španski brigadi »Mixta«, ki je bila prav takrat na pohodu z južnega bojišča na fronto pri Castilion dela Plana. Seveda so ju bili španski borci izredno veseli. Prevc je bil takoj postavljen za komisarja protitankovske baterije, istočasno pa je prevzel še poveljstvo nad baterijo, ker ni bilo komandirja. Njegovo moštvo je bilo sestavljeno samo iz španskih borcev. Vsi so visoko spoštovali svojega komisarja Prevca in disciplinarno izvrševali njegova povelja. Spričo urejenih razmer v bateriji je enota dosegla v bojih velike uspehe. Za prvi dan po prihodu v baterijo so z dvema protitankovskima strojnima, ki sta bili v sestavi enote, sestrelili težki italijanski bombnik Savoia. Ta uspeh je še bolj spodbudil borbenost moštva, kar je močno vplivalo na poznejše boje s fašisti. Prav ko se je že čisto življal v okolje, v najtežjih obrambnih bojih, so Prevca nenadno poklicali v Lerido, majhno mesto pod Pireneji. Tam so v tem času ustanovili v sestavi 13. brigade Camkarjevo četo, v katero so vključili zvečine slovenske in ostale jugoslovanske prostovoljce. Za komisarja te čete je bil postavljen nedavno umrl Dušan Kveder.

Ko se Prevc danes spominja bojev slavne 13. brigade, ne more skriti ponosa, čeprav se ga ob tem polasča rahla otožnost spričo konca, ki je pomenil poraz. Nikakor ne more pozabiti čudnih razmer, ki so pripeljale špansko vladu do nerazumljive odločitve o umiku internacionalnih brigad. Z ogorčenjem, ki do današnjih dni ni nič manjše, kot pred tridesetimi leti, pripoveduje o špekulantskih spletkah zahodnih diplomacij v Ženevi, ki so spravile špansko republikansko vojsko na kolena, kar ni uspelo niti desetkrat močnejšim fašističnim silam. Republikanci in borci internacionalnih brigad so se borili kot levji, čeprav je bilo razmerje sil neravnost nevzdržno. V republikanski diviziji na primer, pripoveduje Prevc, je bila ena sama topniška baterija, medtem ko so fašistične divizije imele v svojih sestavi kar dvajset takšnih baterij, opremljenih z najmodernejšimi italijanskimi in nemškimi orožjem. Se slabše pa je bilo razmerje sil v letalstvu, kjer je na eno republikansko letalo prišlo kar trideset fašističnih. Kljub več kot očitni premoči Franca in njegovih fašističnih pomagačev pa so republikanci še vedno dosegali delne uspehe. Špansko ljudstvo je povsod pomagalo svojim borcem in dalo ogromne žrtve, žal zaman.

Hrabre in zveste revolucionarje je sklep republikanske vlade pod pritiskom mednarodne reakcije izredno prizadel. Brez sleherne možnosti, da bi kaj spreminili, so se morali umakniti. Prevca je ta dramatični ukaz zatekel v Barceloni, odkoder se je umaknil v Huelvo. Tam je zbrane prostovoljce nagovoril znani francoski revolucionar — komisar brigade André Marti. Pozval jih je, naj se vrnejo na obrambne položaje, da bi ščitili evakuacijo civilnega prebivalstva, ki se je v nepreglednih množicah umikalo izpred podivjanih fašistov v Francijo. Prevc je stopil v tako imenovani oficirski bataljon in takoj krenil na odredjeno obrambno črto. Branilci so uspešno zadrževali prodirajoče fašiste in tako izpolnili zadnje povelje v Španiji. Potem so s težkim srcem mnogi s solznimi očmi zapustili Španijo.

Po zasneženih brezpotjih Pirenejev je Prevc taval dneve in noči, lačen, prezebel in izčrpan, dokler se ni februarja 1939 znašel v francoskem taborišču Argelles-Sur-Mer na sredozemski obali. Na pesku, v zasilni zgrajenih barakah pod sunki hladnih morskih vetrov, sestradani in izmučeni so razočarani revolucionarji čakali nadaljnjo usodo. Močno zastraženi od pripadnikov marokanskih in senegalskih kolonialnih enot so preživljali težke taboriščne dneve. Namesto da bi se jim stanje izboljšalo, so jih francoske oblasti premestile v še slabše taborišče Camp-de-Gurs na obalah Atlantika.

Zahodnonemški novinarji v Jugoslaviji

Na povabilo zveznega odbora ZZZB NOV Jugoslavije so prišli 1. junija v Jugoslavijo štirje novinarji iz Zahodne Nemčije: Hasso Ziegler iz Stuttgarta, novinar »Stuttgarter Zeitung«, Gerhart Schmiedt iz Frankfurta za »Frankfurter Rundschau«, Günter Hänsel iz Hamburga za lista »Die Tat« in »Die andere Zeitung« ter Peter Baumüller iz Düsseldorta za »Deutsche Volkszeitung«.

Skupina nemških novinarjev na večerji, na katero jih je povabil predsednik ZZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka

V Ljubljani jih je najprej sprejel Stane Bizjak, sekretar ZZZB NOV Slovenije, nato so si ogledali Muzej narodne osvoboditve, Magistrat in še nekatere zanimivosti Ljubljane. Popoldne so se odpeljali v Velenje.

Na potovanju po Jugoslaviji so obiskali še Zagreb, Split, Beograd, Kragujevac in še nekatere druge kraje. Seznanili so se z delovanjem organizacij borcev pri nas, obiskali so nekaj naših delovnih kolektivov ter se seznanili z delavskim samoupravljanjem in z zgodovinsko-kulturnimi znamenitostmi raznih krajev — z narodnoosvobodilno borbo in s povojno socialistično izgradnjo. Sestali so se tudi z novinarji beograjskih časopisov.

S tem obiskom zahodnonemških novinarjev je uresničena želja, ki so jo že prej večkrat v pogovorih s predstavniki ZZZB NOV izražali protifašisti in druge demokratično usmerjene osebnosti in organizacije v ZRN, predvsem pa Združenje preganjanih po fašističnem režimu (VVN).

Obisk naj bi prispeval k medsebojnemu spoznavanju in razumevanju, oziroma k tesnejši povezanosti naše dežele s protifašistično in demokratično usmerjenimi silami ZR Nemčije.

po izredno
ugodni ceni

N. din 5,70

za m / 80 cm

DAMAST

iz česanega bombaža v 7 pastelnih
barvah za

posteljno perilo, pižame, bluže itd.

PRODAJNI SERVIS

Modna hiša
LJUBLJANA • MARIBOR

bi bile posledice, če bi se jim odhod izjalovil. Toda njihova revolucionarna zavest in odločnost sta bili močnejši od vsakih predsodkov.

Spet so krenili na dolgo, neznano in nevarno pot. Tokrat je šel Prevc z Jožetom Gregorčičem in Egonom Erlihom. Trojka je skrivaj prestopila jugoslovansko-avstrijsko mejo na Medjem dolu nad Koroško Belo in se po strmih pobočjih Karavank spustila na Koroško. Srečno so prehodili vse avstrijsko ozemlje do švicarske meje. Tu pa so imeli smolo. Švicarski obmejni stražarji so jih zasačili prav v trenutku, ko so prečkali mejo. Po krajšem zasliševanju so jih zaprli. Šele ko so plačali globo za ilegalen prestop, so jih vrnili na avstrijsko stran, kjer jih je prevzela policija v Feldkirchnu.

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Kdaj je bilo prvo bombardiranje iz zraka?

Do prvega bombardiranja je prišlo že pred 117 leti. Takrat so se Benetke, željne svobode, uprle Avstrijcem. Avstrijska vojska jih je obkolila, ni pa jih mogla zavzeti. Zato je avstrijski inženir Franjo Uhatius predlagal, naj bi mesto napadli iz zraka.

Uhatius je v ta namen konstruiral balon iz lahkega papirja, pod njim pa je visela peč, da bi ne prestopala segrevala zrak v njem. Čeprav so izdelali sto takih balonov, so jih lahko uporabili le petdeset. Toliko je namreč bilo peči. Vsak bataljon je nosil s seboj tudi bombe, ki so se nekaj minut potem, ko se je balon dvignil v zrak, same odpele.

Uhatius je spuščal balone z avstrijske vojne ladje »Volcano«.

Vojaško zanimivosti

Ki je pred Benetkami manevrirala sem ter tja. Le malo pa je manjkalo, da bombe z balonov niso potopile njegove ladje. Uhatius namreč ni vedel, da zrak v višinah včasih struja v nasprotni smeri kot pri tleh. Zato so prvi baloni, ki jih je bil spustil v zrak, sprva leteli proti Benetkam, ko pa so se dvignili višje, so spremenili smer in jih je veter nosil nazaj proti ladji. Tako so bombe padale okrog ladje, ne pa na Benetke.

Baloni so s svojimi bombami Benečanom povzročili precej škode, še več pa strahu. Pomagali so si tudi tako, da so jih obstrlejevali s puškami. To pa je bilo še slabše, saj so jim potem bili dvakrat nevarni: zaradi bomb in zaradi peči, ker je prihajalo do požarov. Eksplozije bomb so ubile vsega štiri, ranile pa šestindvajset ljudi.

Čeprav so se Benečani Avstrijcem pogumno upirali, tokrat niso bili uspešni. Ze potem, ko Avstriji niso več bombardirali mesta, je začela benečanska vlada izdajalsko kapitulirala pred Avstrijo.

Koliko let vzdrži top?

Prevladuje mnenje, da top lahko vzdrži več desetletij. To pa ne drži, čeprav se top troši samo v hipu izstrelitve granate. Izstrelitev pa traja pri navadnih topovih stotinko, pri daljnometnih topovih pa dvajsetinko sekunde.

Odgovor na vprašanje, koliko izstrelitev prenese topovska cev, je odvisen od tega, kakšen je kaliber topa. Čim močnejši je top, toliko prej bo cev iztrošena, kajti pritisk plinov je v tem primeru precej večji kot pa pri manjših topovih. Sodiijo, da topovi srednje velikosti — divizijska artilerija — lahko izstrelje kakih 10.000 granat, težki topovi 1000, najtežji pa še manj — 100 ali celo samo 70.

To pomeni, da življenjska doba srednje močnega topa znaša le sto sekund, najtežjega topa pa le dve in pol sekundi! Kljub temu pa v tem kratkem času top lahko uniči najmočnejše utrdbe, povzroči ogromno škodo in ubije na tisoče vojakov.

Življenjska doba topovskih cevi je odvisna tudi od tega, kakšna je temperatura plinov. Če je visoka, potem se cev hitreje uničuje. Znan je primer, kako so Nemci med drugo svetovno vojno podaljšali življenjsko dobo topov kal. 88 mm s 1.500 na 15.000 strelcev z s tem, da so namesto »vročega« začeli uporabljati »hladno« vrsto smodnika.

Hitreje od drugih se kvarijo cevi ladijskega topništva, ki imajo dolge cevi in večji kaliber. Zato teški ladijski topovi vzdrže le po 100 do 200 strelcev, gorski topovi pa celo po 20.000 strelcev. Minometi imajo praktično neomejeno življenjsko dobo.

Največji sovražnik cevi pa je hitro streljanje. Pri puškomitraljezu vzdrži cev pri zmernem streljanju kakih 10.000 nabojev in največ 1000 nabojev, če streljamo brez prestanka.

Kakšna zveza je med Nikolom Teslom in dirigiranimi projektili?

Nikola Tesla je na področju brezžične telemehanike prišel do prvih dosežkov v času, ko so jih še vsi imeli za bajke. Tesla je že 1. julija 1898. leta prijavil svoj patent za brezžično usmerjanje na daljavo. Istega leta je začuden inženirjem patentnega urada ZDA pokazal, kako je mogoče na daljavo usmerjati ladjo brez človeške posadke.

V obdobju med obema svetovnima vojnama je napravil tudi načrt projektila, ki ga je prav tako moč usmerjati na daljavo.

Vsi poznamo letala, ki se lahko dvigajo navpično. To je dosežek zadnjih let, toda Nikola Tesla je prvi načrt takega letala napravil že kmalu po prvi svetovni vojni.

IZ SPOMINOV IGNAZIA SISNEROSA, KOMANDANTA ŠPANSKEGA LETALSTVA MED DRŽAVLJANSKO VOJNO

ZAKAJ JE POŠILJKA Z OROŽJEM ZAKASNILA

Nekaj dni pred začetkom fašistične velike ofenzive proti Kataloniji me je predsednik vlade Negrin prosil, naj čimprej pridem k njemu. Tam je bil tudi general Rojo. Po njunih obrazilih sem ugotovil, da sta delala yso noč.

Brž ko sem vstopil, mi je Negrin takoj povedal, za kaj gre. Z Rojom sta po natančni proučitvi položaja ugotovila, da je republika v resni nevarnosti. Katalonijo bi vsaj še nekaj časa zadržali v svojih rokah, če bi nam Sovjetska zveza dobavila več orožja. Pokazala sta mi številke. Spominjam se, da je šlo za 250 letal, 250 tankov, 4000 mitraljezov, 650 topov in še razne druge stvari. Spisek se mi je zdel fantastičen...

Negrin je še rekel, da gre za življenje in smrt republike in da bi se morala pogajati oseba, ki ji zaupata španska in sovjetska vlada; zato menijo, da jaz za to poslanstvo še najbolj ustrezam. Ukazal mi je, naj takoj krenem v Moskvo in mi je dal

tri pisma, naslovljena na Kalinina, Stalina in Vorosilova.

Nekaj ur kasneje sem se letel iz Barcelone proti Moskvi. Z menoj sta bila tudi žena Coni in letalski polkovnik Manuel Arnaiz, eden izmed najboljših španskih inženirjev, na katerega sem se lahko povsem zanesel in mi je kot tehnični svetovalec mnogo koristil.

Ko smo prispeli v Moskvo, sem se islega dne obiskal obrambnega ministra maršala Vorosilova in mu dal vsa tri pisma. Naslednjega dne ob pol sedmih popoldne nas je v hotelu iskal neki polkovnik. Z njim je prišla tudi Marija Fortus, izredna zenska, s katero sva v Španiji dve leti skupaj delala, sedaj pa je bila prevajalka.

Polkovnik mi je rekel, da nas bo odpeljal na nekakšen sestanek, ni pa povedal, kje bo in kdo bo še tam. Kar precej je je presenetilo, ko sva zavila v Kremelj. Ne da bi kaj rekel, nas je polkovnik pustil v neki soba-

ni, ki je bila podobna kaki čakalnici. Kmalu se je spet vrnil in nas povabil, naj vstopimo. V sobi sem takoj zagledal Stalina, zraven njega pa sta stala Molotov in Vorosilov. Stalin se mi je približal in se predstavil: »Stalin.«

Nepričakovano srečanje me je tako presenetilo, da med predstavljanjem nisem vedel kaj drugega ziniti kot: »Da, da, saj že vem, da ste Stalin.«

Sedli smo za veliko mizo, prekrito z zelenim suknom. Moj prostor je bil med Stalinom in prevajalko Marijo Fortusovo. Najprej so me prosili, naj povem, kakšen je položaj v Španiji. Potrudil sem se, da čim bolj natančno in slikovito opišem težavne razmere, v katerih sem pustil republikanske enote. Ko sem končal, so mi zastavili nekaj stvarnih vprašanj, nato pa smo pričeli pregledovati seznam orožja.

S tem smo prišli do najodgovornejšega trenutka mojega poslanstva. Bilo mi je zelo nerodno, ko smo začeli prebirati številke, saj so se mi zdele astronomske in nestvarne. Bil pa sem silno presenečen in vesel, ko sem opazil, da mi Stalin pritrjuje. Le Vorosilov je pripomnil: »Tovariš Sisneros, vi pa nas boste pustili brez orožja!«

To pa je rekel z nasmeškom na licu.

Preden pa sem vstal, me je maršal Vorosilov z nekoliko grobo odkritosrčnostjo vprašal: »To je vse lepo, toda... s čim pa boste plačali?«

Ko so ocenili vrednost orožja, so ugotovili, da ga je za 103 milijone dolarjev.

Presenetilo me je in nisem vedel odgovoriti, saj me Negrin (bržkone namenoma) ni opozoril, da so v zadnjih dveh letih izčrpali že vse rezerve zlata v Moskvi. Odkrito sem povedal, da ekonomske strani tega vprašanja ne poznam in da v tem smislu nisem dobil nobenih navodil.

Sovjetski voditelji so se nekaj pogovarjali med seboj, vendar mi Marija ni prevajala. Pregledali so neke spise, nato pa mi je Vorosilov dejal: »Španska vlada ima v Sovjetski zvezi še... (natančne vsote se ne spominjam več, vem pa, da je bilo precej manj od 100 milijonov dolarjev) in bomo morali poiskati najustreznejšo rešitev tega vprašanja.«

Naslednjega dne sem odšel k Mikojanu, ministru za trgovino. Sprejel me je zelo priščno. Imel je že pripravljen predlog: sovjetska vlada bo dala španski republiki posojilo v višini vrednosti orožja. Edino jamstvo za to posojilo je bil moj podpis. Ni-

sem vedel, da je moja kreditna sposobnost tako velika.

Vrnil sem se v Španijo. Orožje je so v Murmanskem vkrcali na sedem transportnih ladij, ki so kmalu priplule v francoska pristanišča. Prvi dve ladji sta pravočasno prispeli v Bordeaux, tako da bi naše enote lahko imele to orožje že kmalu v svojih rokah. Toda francoska vlada je zadrževala prevoz orožja, kar največ je mogla. Ko pa je orožje le začelo prihajati v Katalonijo, je bilo že prepozno. Ni bilo več letališč, s katerih bi mogla vzletati letala in ne ozemlja, na katerem bi se lahko branili.

Ce bi nam šla francoska vlada pri tem nekoliko bolj na roko, bi usoda Katalonije bila lahko drugačna. Vzdržali bi še nekaj mesecev in morda bi s tem — glede na takratne razmere v Evropi — fašistom prekržili njihove račune.

Ne morem opisati, kako zelo smo bili obupani. Vedeli smo, da je to orožje v francoskih pristaniščih in da bi ga lahko že v nekaj urah imeli v rokah. Čakati pa smo morali nanj dolge dneve in gledati, kako fašisti osvajajo našo državo, medtem ko so francoske oblasti namenoma zadrževale prevoz orožja. Tako so odkrito pomagale tistemu fašizmu, ki je kmalu nato zaslužnil tudi njihovo državo.

Discipliniran vojak

Med vojaki — rekruti iz raznih krajev Jugoslavije se je v eni od enot mariborske garnizije znašel pri vojakih tudi 19-letni Ukaj Ismet, doma iz vasi Kalican pri Peči v Kosmetu. V Zagrebu je skupaj z nekaterimi drugimi rekruti izstopil, da bi se napil vode. Ko se je vračal, je pomotoma stopil v napačni

variši so prispeli na cilj prejšnji večer. V pogovoru je povedal, da je to storil zaradi točnosti. Zelo bi mu namreč bilo nerodno, če bi že ob prihodu v JLA bil — nediscipliniran. Doma ima ženo in šest mesecev starega otroka. Na domačiji so ostali še njegovi oče, brat in tri sestre. Poleg kmečkega dela se doma ukvarja tudi s kolarskim poklicem.

Koliko letal je v eskadrilji

Eskadrilja je osnovna taktična enota vojnega letalstva, ki jo sestavljata dva ali trije oddeiki letal (patrulje, sekcije).

Francoski so že 1912. leta na manevrih sestavili skupine po šest letal, ki so jih imenovali eskadrilje. Srbi so prvo svojo eskadriljo ustanovili leto dni kasneje, imela pa je štiri letala. V britanskem letalstvu je bila osnovna enota skvadron (»squadron«), vendar nekoliko večja od eskadrilje.

Med prvo svetovno vojno so eskadrilje postale močnejše (nemške celo po 12 letal), delili pa so jih tudi po vrstah letal (lovške, bombniške, artilerijske in jurišne).

Med drugo svetovno vojno so imele nemške eskadrilje navadno po 8, sovjetske lovške in jurišne po 12 in sovjetske bombniške po 9 letal.

ZIVILSKI KOMBINAT

»INTES« Maribor

proizvaja in svojim cenjenim odjemalcem priporoča kvalitetne izdelke mlinov, tovarne testenin, pekarn in slaščiarn, s čvrstimi zagotovili, da bo tudi v prihodnje z največjo prizadevnostjo oskrboval tržišče s svojimi izdelki. Zadovoljstvo potrošnika bo našemu kolektivu najlepše priznanje.

Priporoča se Živilski kombinat »INTES« MARIBOR

LASTNOSTI ATOMSKEGA OROŽJA

Prav kot vsako drugo je tudi atomsko orožje izvirno zaradi svoje posebnosti, ki mu zagotavlja moč in sposobnost, da nalaga človeštvu nove zahteve in probleme.

O teh lastnostih in specifičnih atomskega orožja pa imamo malo konkretnih podatkov, čeprav brez njih ni mogoče razumeti zahtev in zagotoviti revizije ustaljenih obrambnih ukrepov, posebnosti, ki se nanašajo na obrambo prebivalstva in dekoncentracijo tovarn in uporabo vojnih rezerv ter organizacijo obrambe prebivalstva in zaledja sploh.

Velik učinek atomskega orožja se kaže v obsežni materialni in moralni škodi, ki zajema doslej neslučen obseg. Zaradi velike koncentracije energije in njene trenutne sprostitve na sorazmerno majhnem prostoru in ob visoki temperaturi lahko atomsko orožje množično uničuje ljudi in tehnična sredstva.

Zaradi te lastnosti lahko atomsko orožje za razliko od klasičnih vojnih sredstev popolnoma uniči zelo velike površine.

Velik akcijski radij atomskega orožja se kaže v neomejeni možnosti njegovega učinka na fronti in v zaledju, to pa je odvisno od načina, kako orožje spravi do cilja. Z atomskim orožjem je mogoče bombardirati cilj s topovi,

ki ne sežejo tako daleč (32 km), pa z letali in raketami, ki jih je tako rekoč mogoče usmeriti kamor koli. Ta veliki domet omogoča atomskemu orožju praktično neomejeno izbiro ciljev po vsem ozemlju vojskujočih se držav.

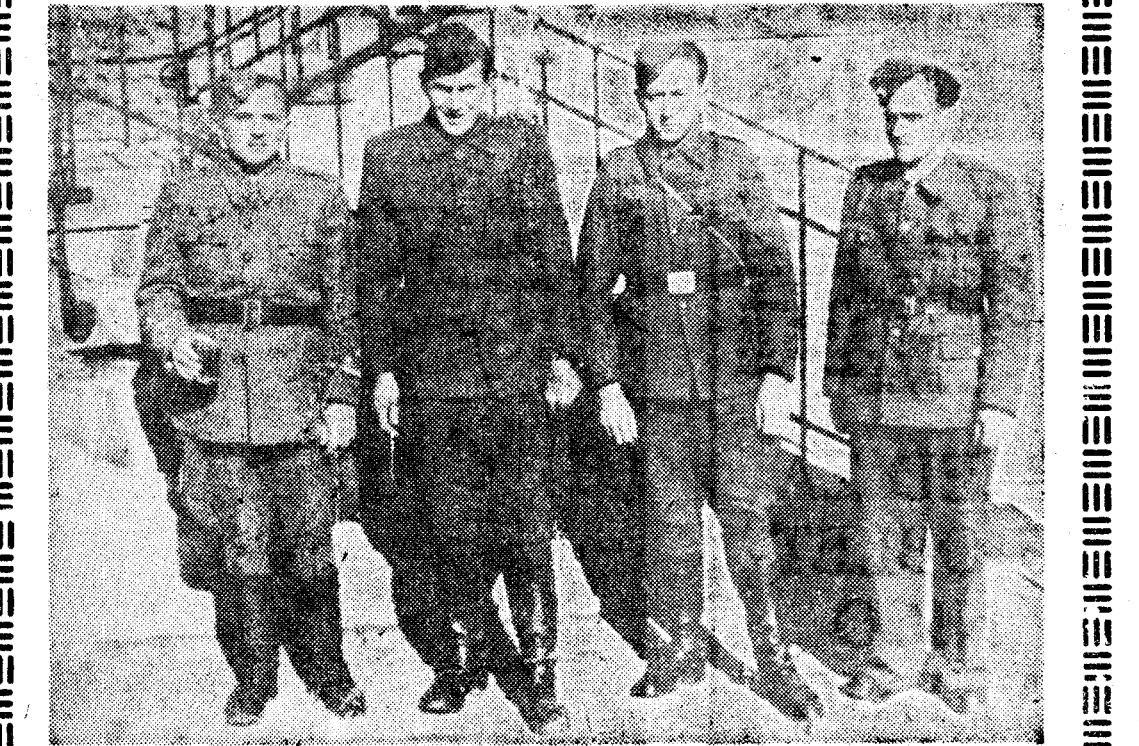
Iz tega izhaja, da atomsko orožje lahko učinkuje na sleherni premični ali nepremični cilj na ozemlju sovražnika in njegovih zaveznikov, samo če gre za primeren in v določenem trenutku rentabilen cilj. Takih ciljev pa je precej tudi na ozemlju tako imenovanih majhnih dežel, kar pomeni, da bi bile lahko tudi one —

ne glede na to, da nimajo atomskega orožja — izpostavljene njegovemu učinku.

Trenutni učinek je specifična lastnost atomskega orožja. V milijonih sekundah se sprosti atomska energija, ki napravi v naslednjih sekundah mnogo škode na materialu in med ljudmi na zelo veliki površini. V tem času pokazejo svojo moč vsi učinki (svetlobni, toplotni, rušilni in radioaktivni) na ljudeh, na tehničnih sredstvih in objektih v coni z določenim premerom.

Čeprav je atomska eksplozija trenutna in so zato učinki kratko-

Fotografija z vprašajem

Pojasnila k fotografiji iz 18. številke »TV 15« so nam doslej poslali trije bralci. Vida Peterin-Metka pravi, da je slika nastala poleti 1944 in predstavlja rekonvalescentni oddelek CVB na Planini v Rogu. Predzadnja tovarišica na sliki je Zofka iz Starih Zag. Upravnica oddelka je bila tovarišica Martina, ki sedaj dela v ZD Ljubljana-Center. — Jože Košir iz Maribora, Prelogova 9, nam piše, da je slika nastala junija ali julija 1944 v Metliki pred gradom, predstavlja pa zaščitno četo oficirske šole GS NOV in PO Slovenije pri delitvi hrane. Sliko je posnel tovariš Koki, takratni komisar zaščitne čete oficirske šole. Komandir čete je bil tovariš Miloš. — Franc Tomažič iz Spodnje Brežnice 2, p. Poljčane pa pravi, da fotografija izvira iz junija 1944. Nastala je v Gospiču ob Kolpi in predstavlja borco 5. prekmorske brigade. Tovariš Tomažič se še spominja tovarišev Jožefa Turina in Janeza Bauerja. — Današnja fotografija je najbrž nastala tik po osvoboditvi. Bralce prosimo, če sliko pazljivo pogledajo in nam sporočijo, kdo so tovariši na sliki.

Vrste in lastnosti jedrskega orožja

od središča eksplozije, zato so nje-oditi najpda niususevojti nuuauq stavljeni samo ljudje v neposredni bližini eksplozije. Radioaktivnega učinka ni mogoče ugotoviti z nobenim človeškim čutilom, zato močno demoralizira ljudi.

Ker atomsko orožje zažiga najrazličnejši material je pokrivanje predmetov z nevnetljivimi snovmi velikega pomena. Graditev zaklonišč in njihove dimenzije so odvisne od najbolj prodorne vrste učinka — od primarnega žarčenja — čeprav zagotavljajo določeno zaščito tudi dosežena zaklonišča in stavbe od najpreprostejših na-

go. Vrsta tehničnih ukrepov za osebno in kolektivno zaščito ter možnost istovrstnega učinka na več ciljev hkrati (kompletni cilji) narokuje resno upoštevanje lastnosti atomskega orožja.

Nenadni učinek temelji na vseh doslej naštetih lastnostih in se kaže v nenadnem učinkovitem delovanju na cilje, ki je eden izmed osnovnih pogojev za to, da sovražnik povzroči veliko število žrtev in hkrati vse uniči na širokem področju.

Preprečiti nenadni napad z atomskim orožjem pomeni preprečiti tudi visoko število žrtev in

hudo razdejanje.

Visoka cena v določenem obsegu omejuje množično uporabo atomskega orožja pri bombardiranju manj pomembnih ciljev. S tem pa ni rečeno, da ga v bodoči vojni ne bodo množično uporabljali, če bodo to zahtevale konkretne razmere.

Uporaba atomskega orožja je v mnogem odvisna od zemljinih in vremenskih razmer, ki znatno vplivajo na njegovo učinkovitost. Zemljišče vpliva s svojo oblikovitostjo poraščenošjo in z geološkim sestavom na učinek atomske eksplozije v tem smislu, da ga omejuje ali veča v odvisnosti od teh pogojev. Pri tem je relief zemljišča odločilnega pomena. Zlasti planinski in splošni gričevnati teren je primeren za zaščito prebivalstva ali objektov, ki jih sovražnik napade. Pri razmestitvi industrijskih in splošnih novih objektov je treba to upoštevati, ker je to ena izmed uspešnih možnosti za zaščito teh objektov in ljudi v njih.

Opisane lastnosti atomskega orožja pričajo o izredni učinkovitosti tega novega orožja in o možnostih za njegovo uporabo pri napadu na najrazličnejše cilje, ne glede na oddaljenost, vrsto in velikost. Če pa na vsem državnem ozemlju pravočasno dobro organiziramo civilno zaščito ter dodobra spoznamo in še pred izbruhom sovražnosti preizkusimo posledice, je mogoče znatno zmanjšati učinek atomskega orožja.

SLAVKO TARMAN

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Štirje borci gredo čez Ebro

OBLAČNA POLETNA NOČ 1938. LETA V ŠPANJI. ŠTIRJE BORCI POSEBNEGA BATALJONA 45. DIVIZIJE ŠPANSKE REPUBLIKANSKE VOJSKE SO KRENILI ČEZ REKO EBRO

»Tovariši, previdno, sicer se omo nocoj zadnji kopali,« se je pošalil nekdo izmed njih.

Vsi so ga dobro poznali po živahnosti in duhovitosti. Pred odhodom v Španijo je bil v Beogradu novinar, ukvarjal se je tudi z najrazličnejšimi športi. To je bil Zikica Jovanović iz Valjeva.

Vsi štirje so se potihoma splazili iz strelskega jarka in krenili proti reki, ki je bila le nekaj deset metrov daleč. Na sebi so imeli kopalne hlače, čez ramo pa vsak svojo avtomobilsko zračnico. Človek bi dejal, da gre za štiri neplavalce, ki bi se radi nekoliko ohladili v reki.

Stopili so v vodo in zaplaval proti drugemu bregu. Voda je bila topla in če na nasprotni strani ne bi bilo sovražnika, bi to kopanje bila kar prijetna zadeva. Dejansko pa so odhajali na zelo nevarno nalogo.

Po tako imenovani »aragonski ofenzivi« se je namreč sovražnik zaustavil ob Ebru. Sedaj pa bi bilo treba v njegove vrste vnesti občutek nevarnosti. To pa tako, da bi s posebnimi udarnimi skupinami med sovražnikom povzročili zmedo. Naloga teh skupin je bila, da se po vsakem takem udaru takoj umaknejo, še prej pa — če je le mogoče — ujamejo kakšnega sovražnikovega vojaka. Tako bi sovražnikovo poveljstvo prepričali, da republikanci na tem delu fronte pripravljajo kak večji napad.

Naši štirje plavalci so bili že blizu nasprotnega brega. Tod je reka zelo tiha in počasna. Neopazen prehod čez reko pa je bil še prvi del naloge, ki naj bi jo opravili štirje Jugoslovani. V tej skupini sta bila razen Zikice Jovanovića tudi Zvonko Cerić, visok in suhljat študent iz Tuzle, ki je nekaj mesecev kasneje padel, in Ernest Grčić iz Zagreba, fotograf po poklicu.

Ko so pod nogami začutili rečno dno, so še nadalje ostali v vodi in napeto prisluškovali. Vse je bilo tiho. Prvi je na breg stopil Cerić in se pogljal v bližnji grm. Kmalu je zamahnil z roko. Priključili so se mu še drugi trije.

Nato je vzel vsak svoj nož, ki ga je imel privezanega za pasom, in razrezal avtomobilsko zračnico. V njej so bili drago-

ceni predmeti: hlače, avtomatske pištole z rezervno municijo, signalna pištola in ročne bombe. Obkleli so se, si pripeli orožje in krenili proti sovražnikovim strelskim jarkom. Plazili so se drug za drugim, prvi pa je v rokah imel oster nož. Njegova naloga je bila, da prvega sovražnikovega vojaka, ki bi ga srečali, brez ropota spravi s poti.

Ko so bili že blizu strelskega jarka, so zastali. V daljavi je bilo slišati govorjenje. To je bil najboljši znak, da fašisti niso ničesar zavohali in da se čutijo povsem varne. Kljub temu pa so naši bili previdni, kajti računati je treba tudi na kakšnega sovražnikovega stražarja.

Previdno kot mačka se je prvi splazil pod rob strelskega jarka. Izkopan je bil cikcakasto. Na odseku, ki ga je bilo moč videti, ni bilo nikogar. Vsi štirje so zlezli v jarek. Nato so prav počasi lezli proti kraju, od koder je bilo slišati glasove. Ko so se približali prvemu vogalu, so zastali in pogledali, če je kdo v naslednjem delu jarka. Tudi tam ni bilo nikogar. Sli so dalje.

Pri drugi krivini so se spet ustavili. Tudi tu ni bilo nikogar. Šele povsem na koncu, kjer je strelski jarek zavijal proti reki, se jim je zazdelo, da vidijo stati nekega vojaka. Ta se je nenadoma premaknil.

»Hola, hombre!«
Stražar je zaupljivo in s civilnim pozdravom sprejel človeka, ki se mu je bližal.

»Tienes fuego? (Imaš ogenj?)« ga je ta povprašal. Medtem se mu je že povsem približal in brez težav opravil z njim.

Pot je bila prosta. Strelski jarek je peljal naravnost v smer, kjer je bilo slišati pogovor. Preden pa so šli tja, so si ogledali bližnjo okolico. Na neki vzpetini so opazili dve mitralješki gnezdi. Bolj z gibi rok kot z besedami so se dogovorili: dva izmed njih naj z bombami uničita mitraljezne položaje, druga dva pa naj streljata po fašistih. Prvi strel, ki bo počil, bo znak, da je treba hitro delati.

Ta dva sta že po desetih metrih poti opazila pod seboj v neki dolinici skupinico fašistov, zbranih okrog ognja.

»Mueran los fascistas! (Smrt fašistom!)« je zavpil tisti, ki je bil prvi in spustil rafal po fa-

šistih. Ko je izpraznil šaržer in ga je moral zamenjati z drugim, je začel streljati še njegov tovariš. Preden se je kdo od fašistov mogel znajti, sta nanje vrgla še ročne bombe in odhitela proti Ebru. Nista bila še pri reki, ko so odjeknile silovite eksplozije. Prva, druga, tretja, četrta. Nato je nastala gluha tišina, ki so jo prekinjali le kriki ranjenecv.

Kmalu so bili ob reki na zbornem mestu že vsi štirje. Bili so preveč upehani, da bi mogli govoriti. Nato je začelo pokati.

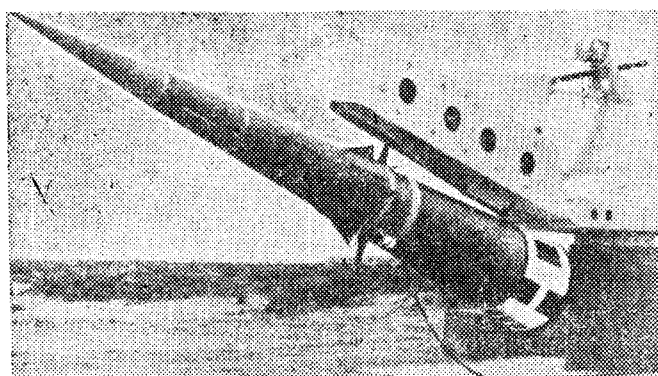
Sovražnikovi vojaki so streljali divje in na slepo. Na republikanski strani so mitraljezi čakali na dogovorjeni znak.

»Gremo?« je šepetaje vprašal Cerić.

Drugi trije so prikimali. Cerić je vzel signalno pištolo, ustrelil, nato pa so se vsi štirje vrgli v reko.

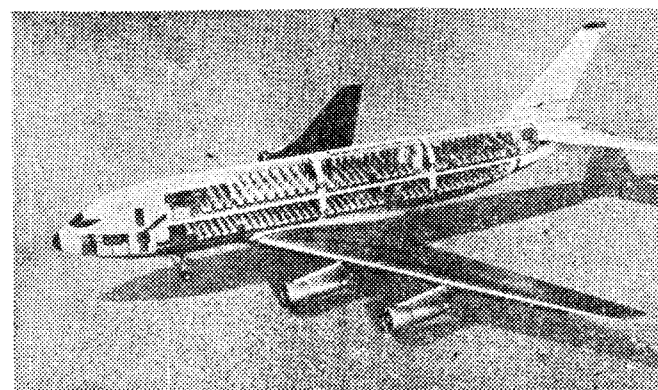
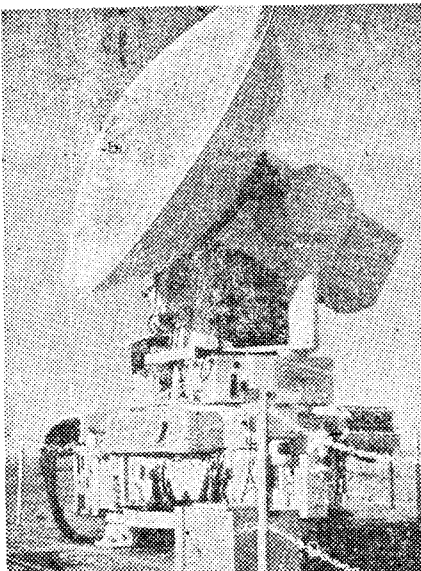
Plavali so počasi in pustili, da jih je nosila voda. Kmalu nato so kakih tisoč metrov niže stopili na nasprotni breg. Bili so utrujeni, toda zadovoljni.

FOTO S PODPISOM

PROTIRAKETNI IZSTRELEK »SPRINT« je namenjen za prestrazanje in uničevanje nasprotnikovih raket na krajših razdaljah. Za daljše razdalje uporabljajo tristopenjsko raketo »Nike-Zeus« z jedrsko bojno kohico.

Z RADARJEM »AQUITAINE« v francoskem oporišču Hammaguiru v Sahari slede poletom satelitov. S tem radarjem so novembra 1965 lahko opazovali satelit »A.1« še potem, ko je bil ta že 3500 kilometrov daleč.

DOUGLAS »DC-10«, katerega maketo vidimo na sliki, bo spadal med največja letala na svetu, kajti v njem bo v dveh nadstropjih prostora za 550 potnikov oziroma za 91 ton tovora. Izdelovati ga bodo začeli serijsko, brž ko bo zanj dovolj naročil.

Kadar ste v Mariboru, obiščite

hotel »ZAMORC« na Gosposki cesti

- Na razpolago so tujske sobe, restavracija z izbranimi jedili in pijačami ter vrt.

Tudi v naših obratih: Restavracija Koper na Glavnem trgu št. 81, gostilna »Kobavc« v Kamnici z izletniško točko ter bife »Železničar« v ulici M. Gorkega vas čaka solidna postrežba pri okrepčilu.

PRIDITE IN SE PREPRIČAJTE!

MIHA KLINAR:

PRVI VOJNI DNEVI V KARAVANKAH

6

Tudi turisti, ki so prihajali sem, so gledali nanje zviška. Kako bi jih šele tedaj, ko bi zasedli te kraje in postali njihovi gospodarji. Nekateri sicer menijo, da Nemci niso tako slabi, da so razmere v Nemčiji boljše in da je vse, kar o Nemčiji govore in pišejo slabega, samo levičarska propaganda, toda večina mladih ljudi sovraži Hitlerjevo Nemčijo, saj bi jih drugače ne popadel bes, ko je bivša zelena vlada sklenila s Hitlerjem pakt, in bi ne bili tako navdušeni, ko je vlada čez dva dni padla, in bi ne zahtevali od nove, da pakt s Hitlerjem prekliče in stori vse za obrambo Jugoslavije pred fašističnimi državami.

Tudi on sovraži fašizem. Zato ne more strpeti pri oknu in čakati, da bi šele zjutraj zvedel, kaj se je pri predoru zgodilo. Ven mora, najsi je zunaj še taka negotovost.

Da, pogledat gre.

Naglo obleče že pripravljeno smučarsko obleko in gojzarje, čeprav zunaj že dolgo ni snega in je letošnja pomlad že v razcvetu. Obleka je dokaz, da sovražnika ne bo počakal doma, marveč se bo umaknil pred njim, če je v bližini.

In blizu je, saj bi drugače ne bilo poprejšnjih strelav in eksplozij.

Ko odpre vrata in stopi v noč, za trenutek postoji.

Naj gre k predoru ali ne? Ne tvega preveč, da bi prišel naravnost Nemcem v roke? Bi ne bilo bolje, ko bi si oprtal nahrbtnik in krenil proti Jesenicam in morda ujel na postaji kak vlak. Opazil je, da vozijo neznanokam proti jugu vlaki, ki so zadnje dni natrpali skoraj vse ture jeseniške postaje, natovorjeni z živino in živili ter drugim materialom, ki bi ga morali odpeljati skozi predor v Nemčijo, a že nekaj dni pred nedeljo ni bilo na Jesenicah nobenega nemškega železničarja več. Ti vlaki zdaj vozijo nazaj proti Ljubljani in Zagrebu, torej bi se še lahko s kakim popeljal tudi sam. Če je sovražnik tu, bo zjutraj ali še pred jutrom na Jesenicah.

Torej naj stopi v hišo po nahrbtnik?

Ne, vseeno se hoče raje prepričati, kaj je bilo pred predorom.

Na nebo se izza hribov kradejo oblaki in prekrivajo in zopet odkrivajo pomladno luno. V nedeljo bo vendar velika noč, a bo najbrž postala za te kraje že veliki petek. Zato je zadnji čas, da jih zapusti in se umakne na ozemlje, ki bo morda že jutri ali prihodnje dni za fronto. Videti je, da bo vojaka začela nuditi sovražniku odpor šele pri novih utrdbah v Mostah pri Zirovnici ali pa šele na Rupnikovi črti med Lescami in Zirovnico. Ljudje sicer govorijo, da tudi na Rupnikovi liniji ni kaj prida vojaštva in da razen nekaj podzemnih bunkerjev tudi na tej obrambni črti ni nobenih topov in drugega težkega orožja. Toda tega ne verjame. Treba bi bilo vsakogar, ki o tem govori, vprašati, kdo mu je te neumnosti pripovedoval. A ko bi ne hotel, bi ga morali prisiliti. Tako bi prav gotovo prišli do prikritih petokolonašev, ki so ostali tu in se potuhneli. Sam je opazil sinoči nekega sumljivega človeka, ki se je motal okrog predora in potem govoril z enim od stražarjev. Od drugih dveh stražarjev je potem zvedel, da je stražar, s katerim je neznanec govoril, doma nekje blizu Kočevja. Prav lahko je kak kočevski Nemec in prikrit hitlerjevec. Treba bo nanj opozoriti kakšnega oficirja, če že ni prepozno. Morda je prav ta Kočevar že opravil svojo nalogo s pomočjo kake skupine petokolonašev, ki so se pritihovali k predoru, pobili druga dva stražarja, odminirali predor, nato pa jo popihali kar skozi predor na Koroško.

Taka sumničenja ga spremljajo, ko se previdno približuje predoru. Potem se ustavi in čaka, da bi oblak odgnil mesec. Toda še preden pokrajino obsije mesečina, zasliši od predora stokanje in klice na pomoč. Ne da bi pomišljal na morebitno nevarnost, steče proti predoru in se spotakne ob nekaj mehkega. Ko pogleda, misli, da se je spotaknil ob spečega človeka, dokler ne zgrabi nehoti ledeno mrzle in otrple roke.

»Mrlič,« se zgrozi in odskoči, a se spotakne ob drugega. Tudi ta je mrtev. A kje je tretji? Da, kje je tretji?

Nikjer ga ni.

Torej je Kočevar pobegnil in se je zgodilo nekaj podobnega, kar je na poti sem že predvideval. Tedaj pa temo razredči mesečina in osvetli obraz mrtveca, ob katerem stoji.

Mrlič je Kočevar.

Ne utegne razmišljati, ali je Kočevarju delal krivico, ali ne, ker ga je sinoči sumil kot petokolonaša. Jadikovanje in kriki, ki prihajajo skozi razbito okno čuvajnice, ga poženejo tja.

Razbito okno je okno čuvajnega stanovanja.

»Kaj se je zgodilo?« vpraša ob razbitem oknu.

»Človek božji, kdor si, pomagaj!«

A kako naj pomaga, ko ničesar ne vidi. Prižgati mora vžgalico, potem pa se svetloba, ki jo meče plamenček, spremeni v grozljivo podobo. Strop je črna odprtina, pod razvalinami, v katere se je zrušil, pa so napol pokopani ljudje.

»Nemci so bili! Vrgli so bombo in streljali so na nas.«

Po hropčnem, slabotnem glasu spozna mlajšega čuvajnega sina.

»Oče in brat sta pod ruševinami. Ne morem jima pomagati.«

»Potrpite! Takoj stopim do ljudi!«

Toda tudi nekaj drugih ljudi je zbralo v sebi pogum ali pa jih je prignala k predoru radovednost. Tudi nekateri Lojzčevi prijatelji so med njimi.

»Kaj se je zgodilo?« ga prvi, ki je naletel nanje onkraj proge, obkrožijo, nekaterim šklepetajo zobje, čeprav se trudijo, da bi v sebi potlačili strah, ki jih napolnjuje.

»Nemci! Pobili so stražo!« naglo pojasnjuje Lojze.

»A kaj so zdaj?«

»Ni jih več! A v čuvajnici je pod ruševinami čuvajeva družina. Ne izgubljajmo časa.«

»Kaj, čuvajnico so napadli? Cijiliste?«

Lojze noče več odgovarjati. Ni časa! Treba je odkopati ljudi izpod ruševin, jih rešiti in poklicati zdravnika ali pa prepeljati ranjene in poškodovane na Jesenice v tovarniško bolnišnico.

Toda, kdo bo ob tej uri odšel na Jesenice? Noč je bila nabit z negotovostjo. Nihče bi ne prišel rad pred nemške puške, saj je prav mogoče, da so se kje v bližini Nemci potuhneli ali pa se celo napotili oprezo proti Jesenicam. Tudi odprtina predora zeva kakor črna žrelo ogromne pošasti, iz katerega lahko vsak hip zasikajo strelji.

(NADALJEVANJE)

LJUBLJANA

Domače in uvožene novosti za rekreacijo in izlete v III. nadstropju trgovske hiše NAMA Tomšičeva 2

- senčniki za vrtove in terase
- plastične žoge
- gumijasti čolni
- obroči za plavanje
- camp posode 10, 12 in 14-delne
- spalne vreče

- camp ležišče RIJAN
- zložljiva lesena mizica s štirimi stoli za weekend
- zložljivi kovinski stoli, mizice, fotelji, ležalniki, postelje
- gorilniki: na bencin, plin, petrolej in špirit
- različna posoda za kuhanje

- pečice na oglje (roštilji)
- turistične doze za hrano različnih velikosti
- garniture za namizni tenis
- badminton
- trenerke
- športni copati vseh števil

nama

IZBIRA ZA VSAK OKUS IN ZA RAZLIČNE NAMENE — NAKUP TUDI NA POTROŠNIŠKI KREDIT

nama

PRIMORSKI SLOVENCIV MEDNARODNIH BRIGADAH

S tem prispevkom želimo vzbuditi pri bralcih »TV-15« v Slovenskem Primorju in Istri zanimanje za dopolnjevanje podatkov v seznamu španskih borcev. V njem je že zdaj, čeprav je močno nepopoln, kar 99 primikov primorskih Slovencev in Istranov.

Pri zbiranju podatkov o španskih boricah s tega območja naj bi pomagali predvsem občinski odbori ZZB, tako nekako kot so pomagali pri zbiranju podatkov o prekomorcih. Ne bi bilo napak, če bi se v akcijo vključila tudi muzeja v Novi Gorici in Kopru.

vilo 99 še povečalo, saj je bila emigracija iz Slovenskega Primorja in Istre zaradi nacionalnega zatiranja in socialnega izkoriščanja pod italijanskim fašizmom zelo močna.

JURIJ ALBIN, prišel iz Francije 12. decembra 1937.

BANOVIL, prišel iz Francije, padel 18. novembra 1936.

OTO BARSEK, delavec, prišel 16. januarja 1937 iz SZ.

EMIL BELIN, prišel iz Belgije, padel 20. novembra 1936 pri Madridu.

LUDVIK BACIC, delavec iz Vitanja pri Konjicah.

MARKO ali DARKO BRATKO, prišel iz SZ, padel.

ITA FELBER, po rodu iz Maribora.

FORTUNO FESL, padel 1933 na Ebru.

FRANC FU (?), delavec, prišel iz Jugoslavije, 17. marca padel pri Belchite.

HUBERT ali HERBERT FORNEZZI iz Ljubljane. Po demobilizaciji je bil skupaj z Rudijem Janhubo.

OSKAR JUNKER (?).

VLADISLAV JURICA ali VLADO JURCA, delavec, prišel iz Belgije 24. aprila 1937.

ANTON KAVCIC, prišel iz Francije septembra 1937.

VIKTOR KAVCIC, rojen 1916 v Idriji, padel 1937 na Ebru.

EDVARD KLEPSA, padel 1937 pri Brunette.

SLAVKO KOSTANJSEK, študent, padel 1938 pri Gastelu.

JOSIP KRAKSNER iz Guštajna (Ravne).

RATKO KRANJC, delavec, padel 1937 pri Don Penito.

SLAVKO KREGAR, rojen 1908, Slovensko Primorje, mornariški oficir.

ALOJZ LAUVERNCIC (Lovrencič?), rojen 1908 v Doberdobi, Trzin (Monfalcone).

FELICE NAPPI, delavec, prišel iz SZ aprila 1937, poročnik.

FRANC NATAK, delavec, rojen 1910 v Trstu.

STANISLAV NOVAK, delavec, prišel iz Jugoslavije, padel 23. decembra 1936.

FRANC PERNIC, rojen 1914 v Kamniku, učitelj.

IVAN PLANINC, sin Janeza, rojen 13. novembra 1902 v Velikem Sirju pri Zidnem mostu.

ALOJZ PODELEK (Lajoš), iz Murske Sobotice, rojen 1911.

FRANJO RAK, rojen 1903 v Murski Soboti. Prišel iz Francije iz Pariza leta 1936.

FRANC RUBIC, prišel iz Kanade. **IVAN SERZIC**, rudar, padel 1936 pri Madridu.

SREČKO iz St. Danisa, delavec, prišel iz Pariza, padel 24. decembra 1936 pri Guadalquiviru.

AVGUST STARE, rojen 1918 v Zalogu pri Ljubljani.

JANKO STIFANIC iz Metlike.

JANEZ ali IVAN TUSEK, rojen 191(?) nekje na Gorenjskem. V Spaniji od poletja 1937, nato v Franciji. Ušel iz taborišča in stopil v NOV.

Nemci so ga ujeli in ustrelili v Begunjah.

STEFAN WEISS, delavec, prišel iz Jugoslavije.

BRANKO ZORKO, prišel iz Jugoslavije 18. oktobra 1936.

FELIKS ZUPAN, prišel iz Francije, iz Pariza, padel 20. novembra 1936 pri Madridu ali 20. decembra pri Guadalquiviru.

Občinski odbor ZZB NOV iz Idrije nam je poslal tole fotografijo, ki so jo pred kratkim našli v nekem arhivu skupaj s poročilom referenta za ugotavljanje vojnih zločinov Ivana Tratnika. Poročilo nosi datum 27. maja 1945.

V tem poročilu piše, da je v gozdu za naseljem Bela pokopan neznan partizan, ki so ga našli mrtvega 1. aprila 1945. Pri sebi ni imel nobenih dokumentov, samo fotografijo, ki jo objavljamo. Malo pred tem, ko so ga našli, je šla tam mimo pokretha bolnišnica in ji je umrl najbrž pripadal. Na sliki je več borcev in je morda umrl eden izmed njih. Prosimo vse tovariše, naj sporočijo svoje ugotovitve našemu uredništvu.

V sedanjem seznamu je tudi dosti primikov, ki so očitno »primorski«, o ljudeh pa piše, da so prišli iz emigracije, torej iz Kanade, Francije, Belgije, ZDA, Južne Amerike in drugih držav. V primerih, kadar se tudi za te tovariše posreči ugotoviti krajevna pristojnost, se bo šte-

SREČKO CARNIK, prišel iz Francije, padel 24. decembra 1936 pri Guadalquiviru.

STOJAN CERK, živi v Kočevju.

ADOLF ČESNOVAR, rojen 1909 v Nemčiji, prišel iz Jugoslavije dne 9. avgusta 1938.

FRANC DOLENC, delavec, rojen 1914 v Ptuj, prišel iz Jugoslavije 9. septembra 1937.

EGON EXIRI (?), padel 1938 na aragonski fronti.

FRANC KOSTIČ ali Kaščič Franjo (Hrvat?), rojen 1902 v »Podro polje« (Dobro polje?), prišel iz Jugoslavije 1937.

FRANC ali STEFAN KOZJAK, prišel iz ZDA, vodnik mitralješkega oddelka, padel 1937 pri Villanueva de la Canada.

KARLO KOZULIČ iz Trsta.

MATIJA KRAJINA, delavec, prišel iz Francije 31. januarja 1937, repatriiran.

Želite imeti svoj lastni dom?

KREDITNA BANKA CELJE

je uvedla posebno namensko varčevanje za nakup, graditev in obnovo stanovanj.

Vključite se v novo obliko varčevanja!

KREDITNA BANKA CELJE

osrednja enota z ekspoziturnami **ZALEC, MOZIRJE, LAŠKO, SEVNICA, BREZICE, SLOVENSKE KONJICE, ROGAŠKA SLATINA, ŠMARJE PRI JELŠAH, SENTJUR PRI CELJU** in

podružnice

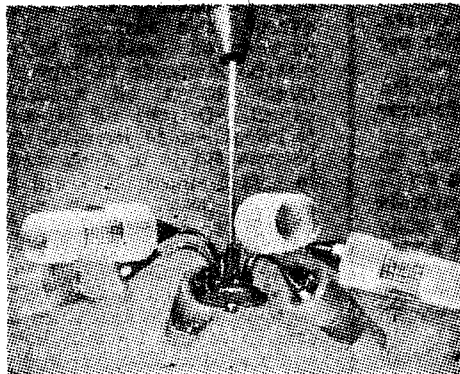
SLOVENSKA BISTRICA

VELENJE z ekspozituro v Soštanju

SLOVENJ GRADEC z ekspoziturnami v Radljah ob Dravi, Dravogradu in Prevaljah

ZRNO DO ZRNA POGAČA — KAMEN NA KAMEN PALAČA!

KREDITNA BANKA CELJE

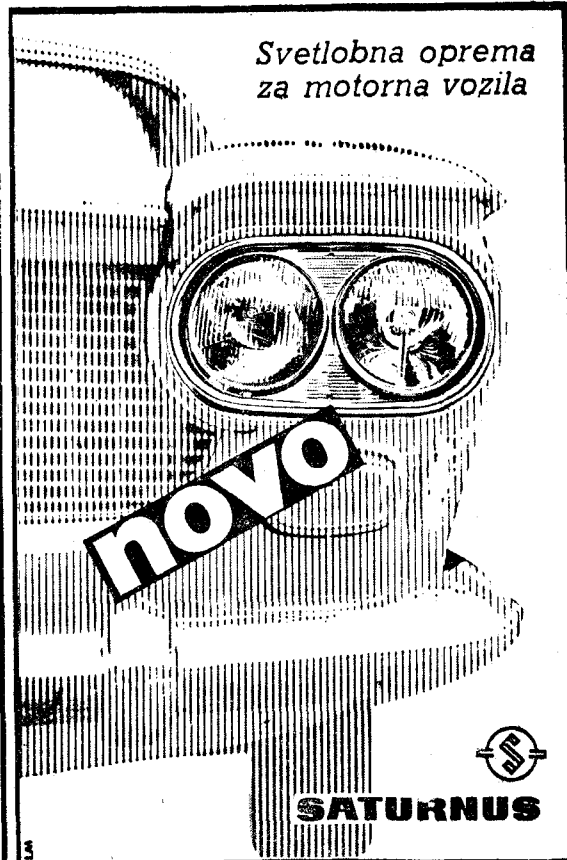
»SIJA J«

RAZSVETLJAVA — GALVANIZACIJA HRASTNIK

IZDELUJE:

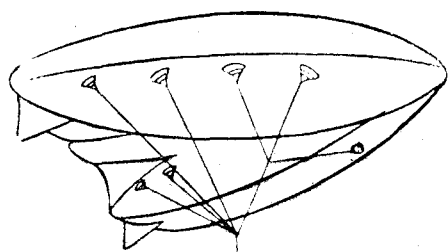
- lestence, stenske, namizne in viseče svetilke, plafonerje
- za opremo stanovanjskih in poslovnih prostorov. Nove estetske oblike — solidna izvedba!

Svetlobna oprema za motorna vozila

TEHNIČNA SREDSTVA V VIETNAMSKI VOJNI

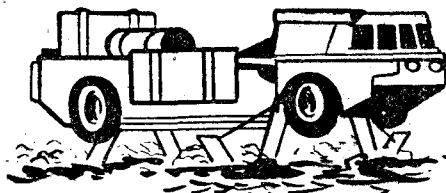
V vietnamski vojni so Američani preskusili več novih in izpopolnjenih tehničnih sredstev v transportu, ogledniški službi itd. Oglejmo si nekatera izmed njih:

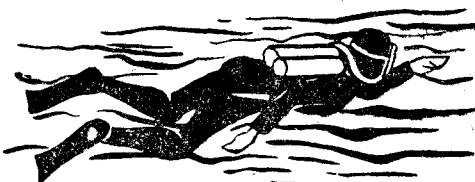
Balon, ki so nanj montirane opazovalne naprave. Vzdigne se do višine 500 metrov in »opazuje« krog s polmerom 8.000 metrov.

Avtomobili za polaganje cestišča v džunglah. Kot je razvidno s slike, se odvijajo z njega kovinska »cesta«, tj. precej gosta železna mreža, široka od 2 do 3 metre.

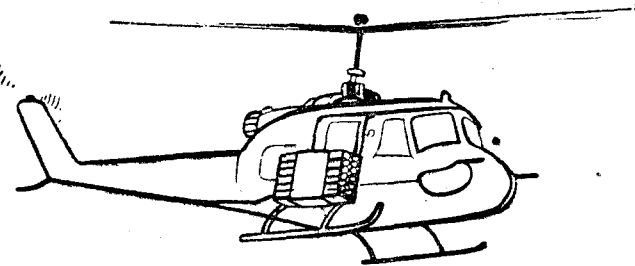

Avtomobil oz. kamion, ki lahko pluje po vodi kot nekakšen »gliser« s hitrostjo 50 km na uro.

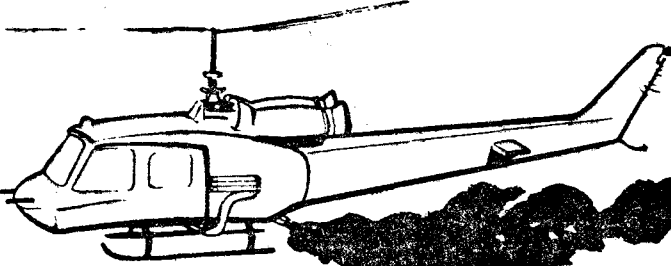

Avtomobil »Gama« je vrsta jeepa s prikolico, toda mnogo močnejši in okretnejši. Vozi lahko tudi po močvirnih krajih.

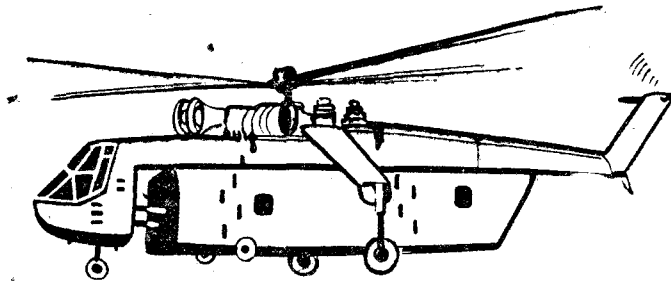
Izvidniška služba uporablja tudi potapljače, ki so opremljeni s potapljaškimi pripomočki in majhnim radijskim oddajnikom.

Helikopter »Chopper« rabi za prenašanje materiala in municije. Pristane lahko tudi na močvirnatih zemljiščih.

Helikopter »Huey« rabi za opazovanje partizanskih premikov. V nočnih spopadih razsvetljuje ozemlje z bengaličnim ognjem, poudari pa lahko spuša dimne zavese.

Helikopter »Sky Crane«, ki mu pravijo »leteči vagon«. Z njim se lahko pelje do 60 kompletno opremljenih in oboroženih vojakov.

Nekaj podatkov o protinacističnem gibanju v Nemčiji

Predlanskim je izšla v Sovjetski zvezi knjiga z naslovom »Komunistična partija Nemčije v boju s fašistično diktaturo«, ki jo je napisal A. S. Blank.

Slabe izkušnje z Nemci v zadnjih dveh vojnah so krive, da pri nas marsikdaj vse Nemce mečemo v en koš, da torej vse štejemo za fašiste ali vsaj za slepe izvrševalce najbolj krvoločnih ukazov. Zato je knjiga tembolj zanimiva, saj zlahka dokazuje, da so bili tudi med Nemci pošteni in dobri ljudje, čeprav jih je bilo zelo malo in čeprav se njihov glas ni slišal, niti se ni čutil njih vpliv na vojsko, ki je izvajala nasilja.

Najprej naj navedem nekaj števil o moči nemške KP pred letom 1933, ko se je Hitler polastil oblasti. Na volitvah 5. marca leta 1933, ko je bila KP Nemčije že skoraj izven zakona, so komunisti dobili 4.848.000 glasov, s tem pa 81 mandatov v Reichstagu. Socialdemokrati pa so dobili kar nad 7 milijonov glasov. Na izrednih volitvah v novembru 1932 pa so komunisti dobili celo skoraj 6 milijonov glasov, socialdemokrati pa 7.200.000, vtem ko so jih Hitlerjevci 11.700.000. Januarja 1933 je štela KP Nemčije okoli 350.000 članov, spomladi istega leta pa še 100.000. Tudi v kasnejših letih kljub hudemu nasilju ni imela nikoli manj kot 100.000 članov.

Kmalu po prihodu nacistov na oblast so začela v Nemčiji kot gobe po dežju rasti koncentracijska taborišča, kamor so nacisti stlačili razen komunistov tudi druge protifašiste. Med Nemci je nastopila prva iztreznitev, ki se je pokazala v vrsti stavk, zmanjšanju števila glasov za nacistične pri volitvah, demonstracijah in podobnem.

Sedil je nov val nasilja. Konec 1934 in v začetku leta 1935 je bilo po nacističnih ječah že več kot 100.000 komunistov, več tisoč najboljših aktivistov pa so enostavno pobili z izgovorom, da so skušali pobegniti. Po uradnih statistikah so nacistična sodišča med 30. januarjem 1933 in 30. novembrom 1934 obsodila protifašiste na 12.221 let ječe. Leta 1935 pa so protifašisti dobili že 112.000 let ječe. Po podatkih mednarodne Rdeče pomoči pa so nacisti v prvih dveh in pol letih svoje oblasti pobili 4200 protifašistov, pozaprlji 317.800, ranili ali mučili pa 218.600 ljudi.

Odpor pa ni prenehal. Po uradnih podatkih je bilo leta 1936 aretiranih zaradi ilegalne dejavnosti 12.000 komunistov in socialdemokratov. Samo maja 1938 je gestapo aretirali 410 komunistov, 29 socialdemokratov, 158 drugih, 38 katolikov in 198 Židov.

Za časa španske državljanske vojne je bilo v mednarodnih brigadah in drugih republikanskih enotah nad 5000 Nemcev. Od tega števila jih je nad 3000 padlo. Po podatkih je bilo kar 25 odstotkov borcev mednarodnih brigad nemške narodnosti.

Toda v II. svetovni vojni so se milijoni Nemcev z največjim navdušenjem bojevali za Hitlerja in napravili nešteto zločinov po okupiranih deželah. Zakaj tako?

Število protifašistov je bilo razmeroma neznatno, kar pa jih je bilo, so se bili — kot smo videli — takoj v začetku znašli v ječah in taboriščih. Ljudstvo pa je po veliki večini nasledilo nacistični demagogiji in bilo pijano od razmeroma lahkih zmag na bojiščih. Gestapo in drugi organi nacistične oblasti so z vsakim, še tako neznatnim pojavom upora neusmiljeno obračunali. Kazni so bile naravnost množične in zelo ostre. Kljub temu so stalno delovale manjše odporne organizacije, ki pa so jih navadno kaj kmalu odkrili in zatrli z največjo krutostjo.

Poslužimo se spet uradne statistike o številu usmrčenih po letih:

Leta 1937 — 86, 1938 — 99, 1939 — 193, 1940 — 306, 1941 — 1146, 1942 — 3393, 1943 5684, 1944 — 5764. Koliko so jih usmrtili v letu 1945, dokler je še trajala vojna, pa ni točno znano, nedvomno pa je število še nadalje raslo. V to število pa niso zajeti umori protifašistov po taboriščih, ampak samo uradne smrtni obsodbe pred sodišči. Prav tako sem ne spadajo obsodbe v nacistični vojski. Po podatkih so vojaška sodišča v letih druge svetovne vojne obsodila na smrt in daljše zaporne kazni zaradi protifašizma in odpora 137.000 vojakov in oficirjev. Iz njih bi lahko ustanovili kar 11 divizij...

Kakšen pa je bil nacistični aparat, ki je vpeljal tako množično in uspešno nasilje, da taka množica ljudi ni mogla izpeljati svojih zamisli in se resno upreti?

Leta 1944 je štel SS skoraj milijon vojakov. V gestapu je bilo 150.000 ljudi, 150.000 jih je bilo v redni policiji in poldrug milijon v SA. 40.000 je bilo tajnih agentov, 300.000 pa je bilo funkcionarjev NDSAP. Vsega skupaj je bilo v NDSAP okoli 10 milijonov članov.

Kakšen odnos so imeli vojni ujetniki v SZ do gibanja »Svobodna Nemčija«, pa nam kažejo te podatki:

Leta 1943 je bilo pristašev »Svobodne Nemčije« samo 4,5 % januarja 1944 — 34,1 %, julija 1944 pa že 96,6 %...

Potemtakem lahko sklepamo, kako je bilo z Nemci. Čeprav je bila večina vsaj na zunaj za Hitlerja, je bila vseeno močna

tudi opozicija. Počasi so se dotlej zapeljani ljudje začeli iztreznjevati, posebno še, ko je Nemčija začela vojno izgubljati. Sile odpora pa so bile preveč maloštevilne in razdrobljene, oziroma takoj v začetku uničene, saj je vojno od vseh članov KP Nemčije preživelo le nekaj tisoč ljudi.

V strahu za lastno življenje so množice vojakov morda kljub podzavestnemu odporu zaradi krute discipline izvrševale povelja, ker so bile vklepane v učinkovit vojaški aparat.

V knjigi je tudi nekaj povsem novih ugotovitev o sodelovanju komunistov s skupino, ki je leta 1944 napravila atentat na Hitlerja. Ta ponesrečena akcija je povzročila nov, zelo hud val nasilja, katerega žrtve so postali tudi mnogi komunisti, čeprav je bil atentat bolj vrhunski vojaški udar kot množično gibanje. Ta val nasilja je tudi preprečil in zatrl enotno delo vseh odporiških skupin v Nemčiji, ker je prizadel vodstvo celotnega odpora. To vodstvo je nastalo že jeseni 1943 okoli berlinske organizacije in je ves čas vzdrževalo zveze s CK, ki je bil v SZ.

MP

»To so jeseniški osvoboditelji!«

Nekaj drobnih zgodbic o Jeseničanin in vzdušju, ki je vladalo prve dni v svobodi

Jesenice v svobodi. Koliko lepih spominov me veže na maj 1945. leta. Nekaj drobnic iz življenja na Jesenicah prve dni v maju; da obudim spomin na vzdušje, ki je takrat vladalo; da obudim spomin na najlepši maj v življenju naše generacije; na maj 1945. leta.

V pritličju gledališča »Tone Čufar« smo imeli zapore za vse sumljive osebe ali pa za sodelavce okupatorja. Ker okna niso bila zamrežena, smo imeli v dvorani dva stražarja. Kmalu pa eden od stražarjev vstopi v pisarno komande in zaprosi, če lahko enega od zapornikov ustrelji. »Ustrelil mi je očeta,« je kričal, »to je jeseniški gestapovec!« Bil je to mlad fant, ki je šele 5. maja, štiri dni pred svobodo prišel k nam na Poljaneh pri Jesenicah. Nemci so mu res ubili očeta kot talca. Sin ga je želel maščevati. Bali smo se, da nam bo fant v jezi in maščevalnosti to sam storil. Zato smo ga poslali v drugo vojaško enoto v Ljubljano. Takšnih maščevalnih potez je bilo veliko. Marsikaterega sodelavca gestapa bi ljudje strgali in linčali, če bi mai to dovolili. Vendar je bila vsaka samovolja strogo prepovedana.

Zgodilo pa se nam je tudi tole. Prevoznih sredstev ni bilo, komanda pa je nujno rabila dobrega biciklista, da bi lahko hitro nosil pošto do Radovljice in nazaj. Eden od novincev se je prijavil, rekoč, da je nekdo celo tekmoval s kolesom. Bili smo ga zelo veseli. Dobil je vojaško dovoljenje, da ga nihče na poti ne bi oviral. Odsel je s kolesom v Radovljico, a vrnil se ni nikdar več. Tudi v Radovljici na komandi se ni javil. Pomislili smo na najhujše, vendar so vse preiskave pokazale, da na poti ni bil nihče napaden. Ko pa smo o njem začeli spraševati malo več, se je pokazalo, da nihče o njem ničesar ne ve. Četi se je kar sam priključil pred dvema dnevyoma, kakor je to storilo tudi veliko drugih. Časa za popis pa ni bilo. Baje je to bil neki belogardijski oficir, kateremu smo mi dali najlepše spremeno pismo, ki mu je moglo celo omogočiti, da je danes nekje v Zvezi borcev.

Cez mejo so se vračali ljudje v

skupinah ali posamezno. Doblili smo obvestilo, da se med zapornike oz. internirance in izseljence razpomešajo sovražni elementi, da bi tako usli zasluženi kazni. Tako smo nekoga dne srečali pet ljudi, ki so se vrnili iz Nemčije in jih začeli spraševati, od kod se vračajo. Odgovori so se nam zdeli sumljivi, zato smo jih priprli. Protestirali so, kričali, nas zmerjali, vse to pa ni nič pomagalo. Čez dva dni pa dobimo obvestilo iz Ljubljane, ki se je nekako takole glasilo: »Tako jih izpustite, to so naši najboljši aktivisti OF!« Opravičili smo se jim, oni pa so še malo zakleli, nato pa srečni odpotovali v Ljubljano. Ko sem se z grupo borcev čez dva meseca sprehal po Ljubljani, smo se s tremi omenjenimi aktivisti slučajno srečali. »To so jeseniški osvoboditelji!« nam je eden sredi Ljubljane vrnil milo za drago.

Nekoga dne je na Jesenice prišla kolona kakih 30 tovrstnikov z našimi ljudmi iz koncentracijskega taborišča Dachau. Bil je večer. Jesenice niso bile osvetljene tako kot danes. Pa tudi tako velike in lepe niso bile. Kako smo kričali in se obhajali, čeprav se nismo poznali. Vedeli smo, da smo trpeli zaradi ene in iste ideje, ki nas je vodila skozi borbo do svobode. Pa tudi moj prijatelj Silvo se jih dobro spominja. Pri komandi mesta je vozil motor s priklopiec. Jezilo ga je, ker ni imel dovolj bencina. Ko pa so zavazniki odšli, ga je imel čez 100 litrov. Ali mislite, da ga je ukradel? Tega sploh ne. Poudil mu ga je Amerikanev v zameno za pištolo. Ker pa je Silvo vedel, da imamo na Jesenicah dovolj tega orožja, je na svojo roko naredil malo trgovino. Dal je svojo pištolo, zanj pa dobil omenjeni bencin. Tega mu takrat tudi nismo zamerili, ko pa smo se z motorjem vsi tako radi vozili.

Starejši borci se nekaj časa nismo mogli vziveti v svobodno življenje. Spali smo v uniformah in čevlji na posteljah še skoro 14 dni. Kako sem zameril »majskim izletnikom«, ki so se zvečer hladnokrvno slekli in legli v posteljo, kakor da je že konec vojne. Vojne je res bilo konec, samo mi tega nismo mogli verjeti.

To so drobnice iz naše preteklosti. Na najlepši maj našega življenja. Na najlepše cvetje, ki sem ga kdaj videl. Na cvetje, ki so ga ljudje posipali na cesto, kjer smo korakali. Na cvetje ljubezni, zahvale in dobrodošlice osvoboditeljem. To je nepozabni maj 1945. leta.

JOŽE VIDIC,

Vsem borcem-kurirjem TV postaj!

Pripravljajni odbor 4. brigade VDV (kurirji TV postaj) vabi vse nekdanje pripadnike te brigade, da se udeležijo važnega sestanka, ki bo v soboto, 18. junija, ob 16. uri v Ljubljani, Beethovnova 10/L.

BORCI, obiskujte predstave kinematografov, ki objavljajo svoj spored v TV 15!

● KINO CENTER, KRANJ

7. junija 1966 ob 16., 18. in 20. uri — Može na kongresu — ital. film
8. junija ob 16., 18. in 20. uri — Rdeča svetilka — grški film
9. junija ob 16., 18. in 20. uri — Rdeča svetilka — grški film
10. junija ob 16., 18. in 20. uri — Rdeče svetilke, grški film
11. junija ob 16., 18. in 20. uri — Rdeče svetilke, grški film
ob 22 uri — Zločin v penzionu, premiera nemškega filma
12. junija ob 15., 17. in 19. uri — Rdeče svetilke, grški film
ob 21 uri — Germinal, premiera franc. filma
13. junija ob 16., 18. in 20. uri — Ponarejeni zlatnik, grški film
14. junija ob 16., 18. in 20. uri — Ponarejeni zlatnik, grški film

● KINO STORZIČ, KRANJ

7. junija 1966 ob 16., 18. in 20. uri — Traper Kelly, amer. barvni
8. junija 1966 ob 16., 18. in 20. uri — Može na kongresu — ital. film
9. junija 1966 ob 16., 18. in 20. uri — Morganovi gusarji, amer. barvni CS

● KINO STORZIČ, KRANJ

10. junija ob 16., 18. in 20. uri — Morganovi gusarji, amer. barv. CS
11. junija ob 16., 18. in 20. uri — Može na kongresu, ital. film
12. junija ob 14. uri — Ponarejeni zlatnik, grški film
ob 16., 18. in 20. uri — Može na kongresu, ital. film
14. junija ob 16., 18. in 20. uri — Vrv okrog vratu, franc. CS film

● KINO SVOBODA, KRANJ

11. junija ob 20. uri — Ponarejeni zlatnik, prem. grškega filma

● KINO KROPA

11. junija ob 20. uri — Greh in čednost, francoski CS film
12. junija ob 17. in 20. uri — Betonska džungla, angl. film

● KINO KRVAVEC

11. junija ob 20. uri — Zadnji vlak iz Gun Hilla, amer. barvni
12. junija ob 17. in 20. uri — 30 let smeha, amer. film

● KINO V NAKLEM

11. junija ob 20. uri — Germinal, premiera franc. filma
12. junija ob 17. in 20. uri — Zločin v penzionu, premiera nem. filma

Gostinsko podjetje

»TURIST - HOTEL«, Maribor

VABI V SVOJE OBRATE:

- hotel Turist, Velika kavarna, gostilna Turist, gostilna Priek, Okrepčevalnica na Glavnem trgu,
- bifeji: Grad, Dalmatincev, Pošta, Melje in Green-
- wiche — kioski Pohorje

Dobra postrežba — nizke cene!

Obrtno podjetje

»OBRTNIK« PREBOLD

Izdelujemo peči za centralno kurjavo za eno in dvostanovanjske hiše na trda in mehka goriva. Peči in grelce tudi sami montiramo. Cena peči je 9500 N dinarjev, montaža in instalacija grelnih naprav pa po predračunu.

Izdelujemo tudi lahko konfekcijo, ki jo zelo priporočamo cenjenim potrošnikom.

Zidarska delavnica ugodno uporablja pri zidavi hiš opeko iz lastne opekarnice, ki omogoča cenejšo gradnjo.

V okviru podjetja imamo tudi lastno mizarsko delavnico.

»AVTOBUSNI PROMET« MARIBOR

PREDPRODAJA VOZOVNIC NA POTNIŠKI
BLAGAJNI NAŠEGA PODJETJA
NA GLAVNEM TRGU 24 V MARIBORU

OBVEŠČA, DA BODO V MESECU JUNIJU PRIČELI OBRATOVATI AVTOBUSI NA NASLEDNJIH SEZONSKIH AVTOBUSNIH PROGAH:

Maribor - Crikvenica - Novi

5.00	odh. MARIBOR	prih. 21.15
12.35	prih. NOVI	odh. 13.30

Maribor - Rovinj

9.00	odh. MARIBOR	prih. 21.29
17.40	prih. ROVINJ	odh. 12.45

Maribor - Piran

4.20	8.00	odh. MARIBOR	prih. 20.19	00.14
10.45	14.25	prih. PIRAN	odh. 14.00	18.00

Maribor - Split - Makarska

17.00	odh. MARIBOR	prih. 8.38
6.20	SPLIT	18.45
7.42	prih. MAKARSKA	odh. 17.00

EWEN MONTAGU

MOŽ, KI GA NI BILO

Drugo pismo je bilo takšno:

V pisarni, petek, 21...

Medved je za pol ure odšel iz brloga, pa ti bom načečkala nekaj neumnosti. Tvoje pismo sem dobila davi, ko sem že odhajala. Bila sem pozna kot vedno! Pišeš mi čudovito. Toda zakaj tako grozno namiguješ, da te bodo poslali drugam? Seveda, o tem ne bom govorila, saj nikdar ne ponavljam, kar mi pripoveduješ, toda zdi se mi, da boš šel v tujino, kajne? Jaz pa tega nočem, nočem, povej jim to v mojem imenu! Dragi moj, zakaj sva se morala spoznati v tem strašnem vojnem času? Preneumno. Ko bi ne bilo vojne, bi bila zdaj že skoraj poročena, tekala bi po trgovinah in iskala blago za zavese itd. In jaz ne bi bila v tej neumni vladni pisarni, kjer venomer tipkam bedasta poročila... Zavedam se, kako nekoristno je moje delo. Niti za minuto ne bom skrajšala vojne...

Dragi moj Bill, tako srečna sem zaradi prstana — naredil si neumnost... Saj veš, kako rada imam diamante? Kar naprej ga gledam!

Z Jack in Hazel grem nocoj na dolgočasno plesno prireditev. Mislim, da bosta pripeljali kakšnega drugega fanta. Saj veš, kakšni so njuni prijatelji: fant bo imel gotovo smešno Adamovo jabolko in najlepšo plešo, kar si jih lahko predstavljaš! Res grdo, da tako pišem, vendar veš, zakaj sem takšna, kajne?

Veš kaj, dragec? Za velikonočne praznike bom prosta v nedeljo in ponedeljek. Seveda bom doma. Pridi tudi ti, če le moreš. Toda če boš moral ostati v Londonu, bom skočila tja, in preživela bova lep večer.

(Spomnila sem se: teta Marianne mi je rekla, naj te pripeljem na večerjo prvič, ko pridem v London. Pa saj se ne mudi, kajne?)

Medved se je že vrnil. V naglici se moram posloviti od tebe. Ljubim te in poljubljam.

Pam.

Po našem mnenju je bilo pismo odlično, saj boljšega nismo mogli pričakovati.

Za vlogo Martinovega očeta smo izbrali mladega mobiliziranega oficirja, ki je sestavil pravo mojstrovino. Zdi se mi, da je bilo nemogoče izmisliti si pismo od 13. aprila, toliko je bilo v njem zanesenosti viktorske dobe. Takšno pismo bi lahko napisal zares samo staromodni oče. Presodite:

HOTEL PRI ČRNEM LEVU

Mold
Severn Wales
Telefon št. 98

13. aprila 1943

Moj dragi William,

Ne bi mogel reči, da je hotel tako udoben, kot je bil pred vojno. Vendar pa nisem mogel izbirati, zakaj nisem se mogel vsiliti tvoji teti, katere prebivališče je postalo za gosta skoraj nesprejemljivo, vsaj za človeka, mojega leta, glede na omejeno število njene služinčadi in njeno strogo upoštevanje varčevanja s kurjavo (čeprav se zavedam potreb v vojnem času). 20. in 21. aprila nameravam biti v mestu in računam, da bova to lahko izkoristila za sestanek.

V tej ovojnici ti pošiljam prepis pisma, ki sem ga bil napisal Gwatkinu iz McKennove pisarne glede tvojih zadev. Videl boš, da sem ga povabil na kosilo v grill pri Carltonu (ki je baje še vedno odprt) v četrtek, 21. aprila ob trideset in eno.

EDEN IZMED SILNO REDNE POSNETKOV O OPERACIJI »MESO ZA PASTO«: SPANCI SO FOTOGRAFIRALI »KAPITANA MARTINA«, POTEM KO SO GA NASLI PRED HUELVO.

Srečen bi bil, ko bi se nama tudi ti pridružil. Vendar pa ne bova čakala nate z začetno jedjo. Zato računam, da boš poskrbel za točnost, če boš utegnil priti.

Tvoja sestrčina Priscilla me je prosila, naj te lepo pozdravim. Zdi se, da je pametno dekle, vendar ne bi mogel reči, da bo njeno delo v vojski doprineslo k zboljšanju njenega značaja. V tem pogledu se bojim, da se ni vrgla po očetu.

PREPIS

Tvoj ljubeči oče.

HOTEL PRI ČRNEM LEVU

Mold
Severn Wales
Telefon št. 98

10. aprila

Dragi Gwatkin,

Skrbno sem prebral vaše pismo glede mojega volila ob Williamovi poroki. Določbe v vašem predlogu se mi zdijo pametne, razen v eni točki. Glede na to, da žena družina ne bo ničesar doprinesla k pogodbam, se mi ne zdi pravično, da bi žena po Williamovi smrti uživala sredstva, ki jih dajem. V tej točki bi se strinjal le v primeru, ko bi bilo iz tega zakona kaj otrok.

Potemtakem vas prosim, da spremenite načrt pogodbe tako, da bi v primeru, da bi imela otroka, žena dobivala dohodke le do morebitne nove poroke oziroma do polnoletnosti otrok. Potem pa bi bili edini uživalci otroci.

Računam, da bom dva dni v Londonu, in sicer 20. in 21. aprila. Srečen bi bil, ko bi utegnili obedovati z menoj v grillu pri Carltonu v četrtek, 21. aprila, ob trideset in eno. Če bi lahko prinesli novi načrt, bi ga potem lahko proučila. Pisal sem Williamu in upam, da se bo strinjal z nama.

S priručnimi pozdravi

J. G. MARTIN

Gospodu F. A. S. GWATKINU
McKenna and Co.,
14, Waterloo Place,
London, S. W. 1

Hotel Pri črnem levu v Moldu smo izbrali zato, ker je imel tako tipično angleški naslov, da je resnično kar izžarevala iz njega, pa tudi zato, ker se je ujemal z rojstnim krajem kapetana Martina — Cardiffom.

(NADALJEVANJE)

21. junija 1944 je naša 15. brigada napadla ob šestih zjutraj domobransko postojanko v Kriški vasi pri Višnji gori, kjer se je branila 63. domobranska četa pod poveljstvom stotnika Pirnata. Vso noč je deževalo, ko smo se približevali postojanki, smo bili zaprti, mokri in utrujeni. Druge brigade so napadale bližnje postojanke...

V 2. bataljonu naše brigade je korakalo v napad osemnajstletno, svetloaso in vitko dekle, politična delegatka voda, partizanka od leta 1942, doma iz poponiloma belogardistične vasi, kakor je sama pripovedovala. Ko smo napadali že kakoli dve uri, se je megla dvignila, domobranci so poskusili s protinapadom.

Spominjam se, kako sva z dekletom-politdelegatko govorila in vmes streljala proti postojanki. Sovražnikov ogenj je postajal vedno huji in tedaj mi je dekle omenilo, kako je preživela že mnogo hujših bojev, za danes pa sluti, da jo

učila za trgovsko pomočnico v Pirčevi trgovini v Žužemberku. Od tam je dajala razne reči za partizane, saj so bili njeni bratje z njimi že zdavnaj povezani. 24. aprila 1942 pa je šela sama šla k partizanom, v 3. bataljon Dolenjskega odreda, ki mu je poveljeval Martin Kos-Martinov iz Gamelnj pri Ljubljani. Nato je bila v raznih enotah, tudi v Roški četi. Po italijanski kapitulaciji so jo poslali na tečaj za telefonistko v Črnomelju. Od tam so jo dodelili štabu Vzhodno-dolenjskega odreda, iz katerega je nastala 28. septembra 1943 15. brigada. Nekaj časa je bila obveščevalka v brigadnem obveščevalnem centru, nato v 4. nazadnje pa v 2. bataljonu. Ranjena je bila v tem času dvakrat. Prvič 9. junija 1943 v Selih pri Dolenjskih Toplicah v nogo, ko je patrolja, v kateri je bila, padla v zaselo. Drugič pri Zdenški vasi ob napadu 15. in 12. brigade 29. februarja od drobec mine zraven očesa.

Tretjič pa v Kriški vasi. Pripovedovala mi je, kako je ležala na tleh, optra na ko-

3. septembra so Ivanko s letali iz Starega trga pri Ložu odpeljali v Bari. Do tja je ranjenec vozil — spet njen sedanji mož, med drugim tudi Ivanko. Se bolje sta se seznanila. Iz Baria so jo poslali v Andrio...

20. oktobra 1944 je že toliko ozdravela, da so jo poslali v Jugoslavijo. Prek Visa je šla v Dalmacijo, nakar so jo vključili v 26. divizijo. Bila je sekretarka SKOJ v zaščitnem bataljonu štaba divizije. Z divizijo se je udeležila pohoda in bojev od Dalmacije do Trsta.

Tam se je znašla v tanku, ki je naletel na mine in se preokrenil. Ranjeno roko je znova zlomila v komolcu in od tedaj je ne more več skriti. Priznala so ji 60-odstotno invalidnost.

»To pa še ni vse«, pripoveduje Ivanka, ki se zdaj po možu piše Juhant, »sem tudi 100-odstotni delovni invalid in že od 1958 upokojena. Operirali so me zaradi raka in se enkrat zaradi žolča...«

Po vojni je bila pomočnik načelnika postaje ljudske milice v Žužemberku. Demobilizirali so jo kot kapetana, poročila se je, imela otroke. Nato je bila v študentskem vojaškem invalidov, pa v Koprivniku, Nemški loki in nazadnje na Vrhniki upravniča gostilne. Prejela nekaj nad 60.000 pokojnine...

Njihova družina... Osem jih je bilo v NOV ali pa so delali v terenskih organizacijah, pet jih je padlo. Štirje bratje in sestra... Gani je padel pri napadu na Žužemberk, 3. maja 1944 kot komandant zaščitnega bataljona 15. divizije. Poročnik. Jože februarja 1944 v Starih žagah kot poročnik, oficir v ekonomatu Centralnih bolnišnic. Tona je bil 28. marca 1943 v predhodnici v Jelenovem žlebu. Rafal mu je odrgel obe nogi. Ko so ga nosili v bolnišnico, je nepazljivemu bolničarju vzel pištolo in se ustrelil. Jaka — padel na Rebi pri Žužemberku januarja 1945. Bil je v ekonomatu glavnega štaba, zahrbno ga je ustrelil neki dezertir. Domaca hči za je skrbel zakopala v gnoju, dokler ni obvestila njegovih tovarišev, ki so ga prenesli potem na

Ivanka iz Malega Lipja

bo pošteno skupila. Tolžil sem jo, da so slutnje neumnost in podobno. Potem sem odšel po opravkih na komandno mesto štaba bataljona. Nisem še prišel tja, ko sem že slišal: »Ivanka je hudo ranjena, roko ji je odbilo!«

Po vojni sem vsa leta spraševal, kje je Ivanka in če so ji res odrezali roko. Večkrat sem zvedel, da je živa, da roko še ima, da pa je invalid. Nazadnje so mi povedali tudi, kje živi, toda obiskati je nisem utegnil...

Dne 4. aprila je bil sestanek preživelih borcev 15. brigade v Ljubljani. Prišla je ženska srednjih let, ki je nisem poznal. Tedaj mi je nekdo šepnil:

»Vidiš, to je tista Ivanka, ki si spraševal po njej!«

Potem sva se pogovarjala in nazadnje me je povabila, naj jo obiščem. Odpeljal sem se takoj drugi dan, ker sem imel tam blizu še neke druge opravke. V pogovoru, ob ubujanju spominov, pa sem znova ugotovil, da govorim z žensko, kakršnih je bilo malo v naši osvobodilni vojni.

Rojena je bila leta 1926 v Malem Lipju, dobro uro od Žužemberka, v Suhi krajini. Tam je bil vpliv protijudske duhovščine zelo močan, pa tudi naši so napravili nekaj napak. Posledice — malokje je bilo toliko belogardistov. Tudi v Lipju jih je bilo dosti, razen Skufčevih in še morda enega ali dveh vsi fantje.

Ivanka Skufca, kakor se je dekle pisalo pred poroko, se je

molec leve, in streljala je puško proti postojanki. Tedaj je zadržal rafal (dobro se še spominjam, kako je zadržal v megleno jutro, kako se je s svetil plamen iz odprtine bunkerja). Prestrelili so ji levo podlaket, puška je bila vsa zvitja in razbita. Za silo se je sama obvezala, potem pa so jo naložili na nosila in odnesli. Zvonika cerkvice v Kriški vasi jih je opazil domobranski mitraljezec in ugal po njih. Zadnji nosač je spustil nosila, prednji pa je tekel in vlekel hudo ranjeno Ivanko dalje.

Obvezali so jo na brigadnem obveščevališču v bližnji Novi vasi in jo z vozom odpeljali proti Zagradcu, kjer je bilo divizijsko obveščevališče. Spetoma so nenadoma naleteli na tanke. Nihče jih ni opozoril, da prihajajo naši tanki, zato so začeli skakati z voz. Hudo ranjena Ivanka, ki je imela noge zdrave, je vlekla v grmovje v peto ranjenega komandanta bataljona Ivana Sivca-Maslička iz Sentjerneja. Potem so ugotovili, da je pomota. Muhasta usoda je hotela, da je za tanki vozil kamion s strelivom in gorivom njen sedanji mož, prej borec Slandrove brigade, sicer pa poklicni sofer, ki se zdaj vozi kamion »Iskre«, črna pa je iz Komende pri Kamniku.

Iz Zagradca so jo odpeljali v »pokretno bolnico« 15. divizije v njeni domači vasi. Tam so lažji ranjenci ostali, njo pa so peljali dalje v bolnišnico Spodnji Hrastnik na Rogu, da ji bodo odrezali roko.

»Nisem hotela niti slišati o tem«, pripoveduje Ivanka. »Pokojni dr. Lunaček me je dolgo prepričeval, kako naj privolim, ker bom drugače umrla. Spominjal me je treh bratov, ki so že padli, zdaj pa naj bi še jaz umrla. Enaist dni sem lebdela med življenjem in smrtjo, potem pa se je obrnilo na bolje in roka mi je ostala, čeprav je že vse okoli rane gnlo.

pokopališče. Cilka — živeča v Žužemberku, bila članica aktivna SKOJ. Spomladaj 1945 so jih domobranci razkrinkali in vse na zelo okruten način pomorili, med njimi tudi Cilko. Ena sestra živi blizu semčja. Med roško ožrezo 1942 so ji Italijani zaradi sodelovanja z OF odpeljali moža in ga v gozdu ustrelili. Sin je padel kot borec 10. brigade...

France je bil med vojno terec in zdaj živi doma, Stane, 100-odstotni invalid iz NOB, pa v Ljubljani pri Kočevju. Kot terec so ga ujeti domobranci in ga tako pretepali, da so mu razbili levo pleče. Začasno se je pozdravil in odšel v NOV. Po vojni pa so se pokazale posledice. MP

Nova invalidska športna organizacija

Na predlog Zveze za šport in rekreacijo invalidov Slovenije je bila v Beogradu maja ustanovna konferenca Zveze za invalidski šport in za rekreacijo. Pobudo za ustanovitev te pomembne zveze je dala Zveza za šport in rekreacijo invalidov Slovenije.

Na tej konferenci smo potrdili statut Zveze, disciplinski pravilnik, začeli smo si delovni program, ugotovili vire za financiranje, ter izvolili novo predsedstvo. V to zvezo so poleg vojaških vojnih invalidov vključeni delovni invalidi ter invalidi od rojstva.

Ugotovili smo, da nekatere ustanove in podjetja, ki bi morala biti

močno zainteresirana za razvoj rekreacije invalidov, še vedno stojijo ob strani. Nekateri predstavniki so zelo laskavo in pohvalno govorili o slovenski športni organizaciji, ki ji je že pred nekaj leti uspelo aktivirati in združiti vse invalide športnike. Da smo uspeli, gre vsa zahvala ZZZB NOV in Zavodu za socialno zavarovanje ter drugim organizacijam. Programi za šport in rekreacijo invalidov v Sloveniji so postali tako sestavni del programa Zveze organizacij za telesno kulturo. V Jugoslaviji imamo 15.000 invalidov vseh

vrst, ki se aktivno ukvarjajo z rekreacijo in športom.

V razpravi so posamezni delegati naglašali, da v drugih naprednih državah posvečajo precejšnjo pozornost prav razvoju telesne kulture invalidov in imajo zanje celo posebne športne učitelje. Sklenili so, da bodo vsako leto zvezna tekmovanja v raznih športnih disciplinah. Naša zveza se bo vzdrževala s sredstvi Zveznega sekretariata za zdravstvo, Zveze slepih in Zveze sindikatov Jugoslavije. V. B.

Sedmi troboj dveh republik

Da bi dostojno počastili obletnico osvoboditve Zagreba, Reke in Ljubljane, se invalidi športniki že sedmo leto srečujejo na medsebojnem športnem tekmovanju. Organizatorji sedmega tradicionalnega troboja med invalidi športniki navedenih treh mest so letos bili Zagrebčani. Na programu je bilo tekmovanje šahistov, kegljačev, balinarjev in strelcev.

Spriču tega, da je to tekmovanje med invalidi športniki zelo priljubljeno, je bila tudi udeležba na njem precejšnja. Pri šahu je bilo pravo bojno razpoloženje. Igrali so polnih sedem ur. Kegljaci in balinarji iz Ljubljane so igrali preveč lagodno in niso dosegli kakih pomembnih uspehov. Invalidi iz Zagreba pa imajo dovolj dobrih športnikov in so zato imeli veliko izbiro. Ker so izbrali najboljšo, so tudi zmagali.

Kaj predstavljajo Zagrebčanom te športne prireditve, pove med drugim tudi dejstvo, da so prisostvovali naši športni prireditvi predsednik mestnega sveta iz Zagreba, nekaj občinskih predsednikov in visoki predstavniki JLA.

Športniki iz Zagreba so se za služeno uvrstili na prvo mesto, drugo mesto so zasedli Ljubljanci in zadnje Rečani. Predsednik mestnega sveta je izročil gostom bronasto plaketo maršala Tita in zaželel, da bi to tradicionalno srečanje še nadalje krepili. Naslednje leto bodo ta troboj organizirali invalidi športniki iz Ljubljane. V. B.

Potrošniki! Nosite konfekcijo
in zadovoljni
boste

Oblačila

Ideal

Nova Gorica

VOJKOVA ULICA 105

TELEFON UPRAVA: 20-72, POGON: 21-61, BRZOJAV:
»IDEAL« NOVA GORICA, ZIRO RAČUN PRI NB GORICA 608-11-1-21

MEDNARODNO SODELOVANJE BIVŠIH BORCEV

Študijska skupina
ZZB NOV obiskala
Francijo in Anglijo

Posebna študijska skupina Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije je 26. maja odpotovala iz Beograda v Francijo, od tam pa pojde v Anglijo. V obeh državah bo proučevala organizacijo in sistem socialnega in zdravstvenega varstva bivših borcev

in vojaških vojnih invalidov, zakonodajo za borce in sistem rehabilitacije.

V tej skupini so Saša Javorina, sekretar zveznega odbora, Miraz Jovanović, član predsedstva in predsednik invalidske komisije pri zveznem odboru, dr. Mane Budisavljević, član invalidske komisije pri zveznem odboru in Vlatko Bajić, pravni svetnik v zveznem odboru ZZB NOV.

svoj najvišji ideal. 47 odstotkov vprašanih je odgovorilo, da je njihov ideal bivši predsednik John Kennedy, za sedanjega predsednika Johnsona pa se je izreklo — komaj pet odstotkov vprašanih.

Marlene Dietrich že pozna Nemci! Marlene, Nemka po rodu, ki je v času Hitlerjeve vladavine zapustila Nemčijo in dobila državljanstvo ZDA, je rekla v pogovoru z urednikom zahodnonemškega časopisa »Quick«: »Jaz ne verjamem Nemcem iz leta 1966. Oni so natančno takšni, kakršni so bili Nemci 1945. leta.«

Okrogle in oglate

»Veliki zmaj« bljuje ogenj in žveplo. V New Orleansu so, po ukazu generala Lewisa Hersheya, direktorja »Selective Service«, odstavili Jacka Helma, načelnika urada za rekrutacijo vojaških novincev, ker so bili ugotovili, da je Helm član Ku-Klux-Klana (fantišne rasistične organizacije) in da je bil izvoljen celo za »velikega zmaja« klana v zvezni državi Louisiana. Jack je divje protestiral. Generala Hersheya je takole počastil: »Temu senilnemu tipu so to ukazali komunistični antikristi in seksualno perverzni malopridneži.« V zmerjanju je prav zares »veliki zmaj«!

Ni sodne obravnave brez lasulje... V britanskem mestu Worthingtonu so nedavno odgovorili sodno obravnavo. Zakaj? Nekli lopovi so ponoči pred dnevno obravnavo vdrli v sodišče in ukradli sodniške in odvetniške lasulje. V Veliki Britaniji pa si ne more človek niti v sanjah misliti, da bi bila možna sodna obravnava brez lasulj.

Nekaj podobnega pa je le. J. Po vseh krajih ZDA je moč videti plakate, s katerimi vabi Florida turiste, naj jo obiščejo. Na plakatu je ribič, tuji pokrajina okrog njega je izredno lepa in vabljiva, ima pa eno samo napako. Ugotovili so namreč, da je bila pokrajina, ki se vidi na plakatih, posneta na — Havajih. Floridski guverner se je v tisku takole opravičil Američanom: »Sreča, da imamo tudi pri nas podnebje podobno havajskemu podnebjem in celo iste ribe kakor na Havajih...« Verjetno imajo tudi ljudi, ki imajo glave kakor ljudje na Havajih.

Črnogledi Johnson. Predsednik ZDA Johnson je pred kratkim dejal o ameriškem poseganju v vietnamsko vojno: »Nočem ponavljati, kar je rekel Churchill na začetku druge svetovne vojne, da nas čakajo samo kri, znoj in solze, vendar pa moram reči, da nam ni lahko in da ni upanja v skorajšnji konec vojne.«

Politična in zemljepisna razdalja. Nekci francoski politik je rekel o odnosu Angležev naproti Evropi: »Za Angleže je še vedno Rokavski preliv širši kot Atlantski ocean.«

Obe ameriškega poseganja v vietnamske zadeve. Znani ameriški zunanje-politični člankar Walter Lippman je napisal v »Herald Tribune« o ameriških upih v zvezi z ameriško umazano vojno v Vietnamu: »Nevarnost za nas je v tveganju neskončno dolgega prizadevanja, da bi dosegli nedosegljivo.«

Idealni državnik. Nekci ameriški zavod za proučevanje javnega mnenja je zastavil ameriški mladini vprašanje, katerega od dosedanjih predsednikov šteje za

● V LR Poljski so od 1950. leta zgradili 77 novih mest. Poljska ima danes 850 mest, v katerih živi 15 milijonov 455.000 prebivalcev ali skoraj polovica celotnega prebivalstva te dežele. V poljskih vaseh živi 15.854.000 ljudi. Poljska je imela 1. januarja 1965. leta 31.339.000 prebivalcev, 15.132.000 žensk in 15 milijonov 207.000 moških.

● Gvano je po vsem svetu znano naravno gnojilo, ki se je stoletja in stoletja kopičilo vzdolž tihomorske obale južnoameriške dežele Peru od iztrebkov neke vrste morskih ptic, ki jim pravijo domačini: gvanaja. Ptice živijo v ogromnih jatah na otokih blizu obale. Kolikšno, skoraj neverjetno število ptic živi tam, je moč presoditi po njihovih jatah, ki se navsezgodaj zapodijo v lov na ribe; jate so dolge po nekaj deset kilometrov. Podnevi lovijo in požoro ogromne količine rib. Zvečer se vračajo na otoke in puščajo tam iztrebke, ki se dan za dnem kopičijo ter ustvarjajo med letom debele plasti gnoja. Ze stari Inki so cenili izredno vrednost gvana za gnojenje polj ter so kaznovali vsakogar, kdor je ubil gvanajo. Tudi današnje perujske oblasti ščitijo to ptico. To je razumljivo, saj da par teh ptic povprečno za 15 do 20 dolarjev gvana na leto. Na kvadratnem metru prostora se izvali do 5 parov gvana, razmnožujejo se pa dvakrat na leto.

Dobro je, če veste...

Nekdaj so uporabljali gvano v naravnem stanju; danes ga predelavajo tako, kakor je za razne kulture potrebno.

● Presenečenje. Nataša se imenuje ena izmed najlepših krav na neki farmi v leningrajski okoliščini. Bila je na raznih razstavah že nekajkrat odlikovana. Ko je otečila, so ji kolhozniki posvečali največjo pozornost in skrb. Zelo so pazili, da se ji ne bi primerilo kaj nevskega. Vsi so bili prepričani, da bo pomenil njen telček novo veliko živinorejsko zmago. Ko je kolhozni veterinar temeljito pregledal telčka, je moral kol-

Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

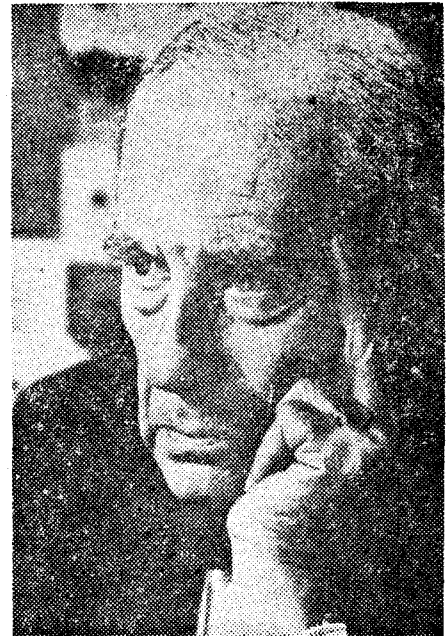
Ameriški pisatelj (na sliki) sodi v vrsto književnikov, ki so močno vplivali na javno mnenje ameriških množic. Njegov pisateljski svet je nekoliko temačen, mističen in neurejen, njegov način izražanja posnema ali jemlje za zgled precej epigonov v sodobni literaturi. Pri nas smo ga spoznali predvsem v romanih »Svetloba v avgustu« in »Divje palme«. — Kdo je ta pisatelj?

Njegovi junaki so ljudje iz množice, delavci, potepuhi, ki jih opisuje z nenavadno človeško toplino in globoko humano prizadetostjo. S številnimi romani je prikazal ameriško življenje bogastva in revščine, blagostanja in brezposelnosti. Z romanom »Ljudje in miši« je zaslovel po vsem svetu, simpatije proletariata si je pridobil s »Sadovi jeze«. — Kdo?

Kdo je ta svetovno znani trobentač, simbol črnske Amerike? — Temnopolte prebivalce afriškega kontinenta so kolonialni osvajači selili iz njihove domovine od 16. do 19. stoletja. Največ črncev izven Afrike je v Ameriki — 15 milijonov ali 10 odstotkov vsega prebivalstva. Kljub strahotni diskriminaciji skozi stoletja si uspešno utirajo pot v javno življenje.

Sloviti arhitekt Walter Gropius (80) je leta 1918 v Wiemarju ustanovil solo »Bauhaus«, ki je spremenila arhitektonske oblike 20. stoletja ter vplivala tudi na kiparstvo, slikarstvo, keramiko in tekstilne vzorce, od Finske do Brazilije in Japonske. Tudi oblike ameriških nebotičnikov so se rodile pod sviničnikom Walterja Gropiusa. — Ime in višina najvišjega nebotičnika?

Luksemburžani in zahodnonemški turisti

Po pisanju lista »Corriere della Serra« iz Milana so pred kratkim na meji med Luksemburgom in Zvezno republiko Nemčijo nemškimi turistom delili posebne letake, kjer so jim praktično predlagali, naj se vrnejo domov.

Na enem izmed takih letakov je na primer pisalo: »V veliki vojvodini Luksemburga si, državi, ki so jo v zadnjih sedemdesetih letih trikrat

zasedli, oropali in okradli Nemci, pri tem pa so prekršili vse mednarodne pogodbe in zakone. Ti si eden izmed teh zločincev in te prosimo, da kar se da prej zapustiš našo državo.«

Mnogi Nemci so potem ko so prebrali te letake, odpovedali sobo po hotelih in se nemudoma vrnili.

Luksemburg so nacisti zasedli leta 1940 in ga kaj kmalu proglasili za del Nemčije. Tako

so lahko mobilizirali v svojo vojsko 12.000 mlajših moških. Trem tisočem pa je uspelo, da so se tej mobilizaciji odrekli tako, da so pobegnili v nevtralne države. Medtem so doma njihove družine pretrpele hude represalije. Tri in pol tisoč Luksemburžanov pa je padlo v Hitlerjevi vojski.

Po vojni je luksemburška vlada zahtevala od Nemčije prispevek za invalidnine in vso škodo. Dobila je samo 22 milijonov mark kot predujem. Ostalega Nemčija noče izplačati, češ da med Luksemburgom in Zvezno republiko Nemčijo še ni mirovne pogodbe.

Odsklonitev pravične zahteve Luksemburga je seveda izzvala

veliko negodovanje med prebivalstvom. Rezultat so protinacistični letaki, ki jih dajejo turistom. Luksemburški tisk pa obtožuje vlado Zvezne republike

zaradi cinizma. List »Escher Tagblatt« je zapisal: »Zdaj vidimo, da se naši zahodni sosede niso ničesar naučili in ničesar razumeli.«

ZB NOV Ljubljana-Vič-Rudnik

vabi na

● SREČANJE INTERNIRANCEV, ZAPORNIKOV, IZSELJENCEV IN VSEH BORCEV TER AKTIVISTOV S PODROČJA OBČINE LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK

Srečanje bo v nedeljo, dne 12. junija 1966, ob 10. uri na Turjaku, na prostoru pred spomenikom. — Prireditelj bo ob vsakem vremenu.

Dajte Industriji Odpadne Surovine

DINOS

podjetje za oskrbovanje gospodarstva z odpadnimi surovinami
LJUBLJANA, FARMOVA 33

S POSLOVALNICAMI V VSEH VEČJIH KRAJIH SLOVENIJE
ODKUPUJE, PREDELUJE IN PRODAJA ODPADNE SUROVINE VSEH VRST

hoznike razočarati, povedal jim je namreč, da je tele nekam čudne postavil in da je podobno bolj grdemu spaku ko lepemu telčku. Menil je, da telček ne bo živel dlje ko nekaj ur. Po skrbnem, čeprav kratkotrajnem negovanju novega pacienta pa je veterinar ugotovil, da Natašin mladič sploh ni tele, pač pa — severni jelen... Tako je prišlo prvič v biološke letopise, da je krava rodila — severnega jelena. Severni jeleni, ki so v leningrajski okolici zaščiteni, letajo svobodno po tamkajšnjih gozdovih in pašnikih. Eden teh rogatih lepotev se je pritihtaplil v Natašino čredo in postal oče — njenega mladiča. Mladička so sploščka došli s pomočjo čulja, zdaj pa s sesa mleko pri materi in se prav lepo razvija.

● Tobak — krma za svinje. Tobak nedvomno škodi človeškemu organizmu, zelo koristno pa ga uporabljajo v svinjereji. Raziskovanja v Kanadi so pokazala, da utegne tobak kot dodatek k svinjski krmi zelo koristiti. Ugotovili so, da je dodatek tobaka h krmi zelo poboljšal kakovost svinjine. Nikotin z dvema odstotkoma do pet odstotkov povečava uspešnost krme ter za 5 do 17 odstotkov zboljšuje razmerje med mesom in slanino.

● Najmanjši hladilnik na svetu so izdelali v ZSSR. Velik je kakor človeški noht. Uporabljali ga bodo za vzdrževanje radioaktivnih elementov ob stalni temperaturi.

● Sibirija se razprostira na površini, obsegajoči 10.000.000 kvadratnih kilometrov, in ima okrog 18.000.000 prebivalcev. Največje sibirsko mesto je Novosibirsk, ki je bilo ustanovljeno pred 70 leti. To mesto stoji ob transsibirski magistrali. Novosibirsk se je do 1925. leta imenoval Novonikolajevsk in ima zdaj 1.000.000 prebivalcev. Druga največja sirska mesta so: Omsk — 600.000 prebivalcev; Krasnojarsk — 430.000; Novokuzneck — 400.000; Irkutsk — 380.000; Kemerovo — 290.000 in Tomsk — 250.000 prebivalcev.

»TV 15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 40 — Tisk in kilešji CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1500 dinarjev oziroma 15 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oz. 40 N. par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, prtlj., p. predal 598-XI. ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Lepega popoldneva v avgustu 1942 smo bili na Vranjih pecinah. Tiste čase smo se večkrat zadrževali tam, na zaraščenem hribu, kjer je bil kaj pripraven kraj. Tudi tisto popoldne...

Komandir nam je povedal, da pojdemo proti večeru v globoko grapo, kjer bomo preizkusili orožje. Res smo šli v grapo pod Češerkovim gozdom. Toda čeprav je bila grapa skrita globoko med temnimi gozdovi, nam vseeno ni povsem ustrezala, ker bi se strelji predaleč slišali. Češmelov Jovo nam je povedal, da ve za nekakšno luknjo v skalah, ki bi bila bolj pripravna. Šli smo tja. Jama je bila malo nad grapo v gostem, zaraščenem bregu.

Ze zgodaj popoldne se je vreme začelo nekam kisati. Po nebu so se valili težki črni oblaki in zakrivali sonce. Včasih je votlo zagrmelo, da se je zrak stresel. Pripravljala se je nevihta. »Se bolje tako,« je nekajkrat dejal komandir. »Če bo grmelo, se prav zares ne bo streljanje nikamor slišalo.«

Preden smo se znašli med hladnimi skalami, so že zaškropitale debele deževne kaplje po zelenem bukovem listju. Nas je bilo le nekaj. Nameravali smo preizkusiti puške, ki smo jih nosili vsak dan, poleg tega pa še mitraljez, ki se nam je že dlje časa zdel sumljiv, ali bo delal ali pa ne, če bo nujna. Do takrat pa še nihče ni imel priložnosti, da bi z njim kdaj zaropotal. Kako je prišel v našo četo, se več ne spominjam. Zdi se mi, da ga je nekdo prinesel, ko smo bili še v »Zbirškem logorju«. Tudi jaz do takrat še nisem videl takega orožja. Rekli so mu »šoš« in se je rodil nekje v Franciji še za časa prve svetovne vojne. Morali smo pač ugovoriti, če se ga sploh splača vlačiti s seboj. Dolgo časa je bil nekje zakopan, saj je imel vsepovsod globoke rjaste razjede.

Zaslišali smo ukaz, naj začnemo orožje preizkušati. Jovo se je s svojimi dolгими in nerodnimi nogami že stegnil po vlažni in kamniti zemlji. Kopito je prislonil k ramenu in pomeril v temno luknjo. Stali smo okoli njega in molče opazovali,

ali bo zalajal ali ne. Seveda zaman, približno tako, kot smo že zdavnaj pričakovali. Samo en strel je usekal, pa nič več.

Zitko, naš vodnik, ki je orožje že od prej poznal, najbrž še iz stare jugoslovanske vojske, je svedano ugotovil, da se ga zares ne splača več vlačiti s seboj. Skrili smo mitraljez v luknjo, nadejajoč se, da bomo nekoč našli strokovnjaka, ki ga bo popravil in usposobil za streljanje. Toda stari »šoš« je doživel drugačno usodo...

Cez nekaj dni so Italijani preiskali tisto področje in pretaknili vsak grm. Tako so odkrili tudi votlino s skritim »šošem«. Strašansko veselje je zavladalo

med njimi, ko so našli mitraljez; baje so razglasili, da so odkrili celo skladišče orožja. Posebno so bili veseli, ko niso nikjer našli na partizane. Pozno popoldne so prenehali preiskavo.

Tistega dne me ni bilo tam. Z Ivanom sva bila šla že prejšnji večer proti Zibršam, popoldne pa sva se vračala proti Vranjim pecem. Da so bili tam okoli Italijani, nisva vedela. Razumljivo, saj nisva slišala streljanja. Ko sva prišla čez Reško dolino proti idrijski cesti, sva se skozi Gadobovski gozd previdno pomikala proti rovtarski cesti. Spredaj je hodil Ivan, jaz pa kak korak za njim.

Nenadoma se je Ivan vrgel za visoko, z mahom porušeno skalo, kot bi ga pičila kača. Z roko mi je dal znak, naj mu sledim. Obležala sva kot ukopana. Najprej nisem videl in slišal ničesar. Potem sva zaslišala glasove, ki so prihajali s ceste. Dvignil sem glavo. Kot bi pogledal v navpičje, toliko je

bilo tam italijanskih vojakov. Največ jih je bilo sredi ceste in glasno so žlobudrali drug čez drugega. Drugi so se sprehajali sem ter tja, nekateri so tudi poležavali ob robu ceste. Pomislil sem na zasedo, ki jo imajo morda kje v gozdu za nama. Kako se bova izvlekla?

Toda zaradi veselja nad zaplenjeno strojnico so menda na previdnost popolnoma pozabili. Še nekaj metrov bliže sva se splazila, tako da sva skoraj slonela nad strmim in gosto poraščenim robom. Šele čez nekaj časa sva ugotovila, kaj vojaki počno na cesti. Nisva vedela, ali naj bi se začela naglas smejati ali pa bi vrgla v gnečo kakšno ročno bombo.

»Šoš« je odšel v ujetništvo.

Zaradi nevarnosti nisva napravila ne enega ne drugega. Med žlobudravo govorico sem marsikaj razumel in tako približno uganil, kaj se je zgodilo.

Sredi bele, prašne ceste je na nerodnih nožicah stal naš »šoš«. Okoli njega se je gnetel krog vojakov in strmel v malo jekleno pošast, ki je tako pohlevno in mirno ždela med njimi. Sredi kroga pa je stal tenente in z živahnimi kretnjami neprestano kazal na železno čudo. Razločno sem slišal nekaj besed, polnih jeze. Nihče ni stopil bliže, da bi ga prijel z roko. To so storili šele čez nekaj časa. Skoraj do sončnega zahoda so se gnetli okoli neposlušnega »šosa«, potem pa so se počasi uvrstili v kolono in se izgubili nekam proti Logatcu. Na čelu kolone pa je ponosno stopal vojak z našim »šošem« na ramenih. Tako je naš stari »šoš« odšel v italijansko ujetništvo.

Karel Leskovec

Vsak član ZB NOV Slovenije naj postane naročnik TV 15!

Odgovori na »Znanje in spomin«

1. William Faulkner
2. John Ernest Steinbeck
3. Louis Armstrong
4. Empire State Building; 381 metrov